

LATVIJAS UNIVERSITĀTE
TEOLOĢIJAS FAKULTĀTE

Teoloģijas maģistrantūras
programmas
2. kursa students
Ilmārs Noviks
(stud. apl. nr. 010003)

VIRSMĀCĪTĀJS ROBERTS FELDMANIS
UN LELB ĀRMISIJAS DARBS

Maģistra darbs

Zinātniskais konsultants
Dr. hist., J. TALONEN

Rīga 2003

Saturs

Ievads.	4
Izmantotās literatūras apskats.	6
1. nodaļa. Latvijas Evaņģēliski Luteriskās Baznīcas	
ārmisijas darba vēsturiskais apskats:	9
1.1. Kurzemes evaņģēliski luteriskā ārmisija hercoga Jēkaba laikā;	9
1.2. Sākums Latvijas evaņģēliski luteriskās Baznīcas sadarbībai ar Zviedrijas Baznīcas Misijas Pārvaldi;	13
1.3. Bīskapa Kārļa Irbes un mācītāja Edgara Rumbas darbs ārmisijā;	17
1.3.1. Latvijas evaņģēliski luteriskās Baznīcas pirmā bīskapa Kārļa Irbes darbs ārmisijā;	17
1.3.2. Mācītāja Edgara Rumbas darbs ārmisijā.	20
2. nodaļa Virsmācītāja Roberta Feldmaņa darbs LELB	
Ārmisijas Padomes sekretāra amatā:	23
2.1. Roberta Feldmaņa pirmā sastapšanās ar ārmisijas darbu;	23
2.2. Aicinājums un apstiprināšana Ārmisijas Padomes sekretāra amatā;	25
2.3. LELB Ārmisijas Padome;	26
2.4. Roberta Feldmaņa turpmākās darbības projekts ārmisijas darbam LELB;	28
2.5. Līdzekļu vākšana LELB draudzēs;	30
2.6. Informatīvais darbs LELB draudzēs;	33
2.7. Ārmisijas darbs LELB pēc 1940. gada 17. jūnija;	35
2.8. Ieplānotie, bet nenasniegtie mērķi;	38
2.9. R. Feldmaņa ārmisijas darba izpratne un motivēšana misijas darbam;	39
2.10. III Starptautiskā misijas konference Tambaramā 1938. gadā;	45
2.10.1. Vispasaules misijas Konferenču sasaukšanas iemesls;	45
2.10.2. I Starptautiskā misijas konference Edinburgā 1910.gadā;	46
2.10.3. II Starptautiskā misijas konference Jeruzalemē 1928. gadā;	47

2.10.4. III Starptautiskā misijas konference Tambaramā 1938. gadā.	48
3. nodaļa Virsmācītāja, profesora Dr. Theol. Roberta Feldmaņa	
biogrāfija:	52
3.1. Ģimene ārpus Latvijas;	52
3.2. Pirmie skolas gadi Jelgavā;	53
3.3. Sastapšanās ar kristīgo ticību;	54
3.4. Pirmie kalpošanas gadi;	55
3.5 Sastapšanās ar LELB ārmisijas darbu;	56
3.6 Ordinācija;	56
3.7. Nosūtījums uz Trikātas draudzi;	57
3.8. Aicinājums Ārmisijas Padomes sekretāra amatā;	57
3.9. Ārmisijas sekretāra amatā;	57
3.10. Starptautiskā misijas konference Indijā;	58
3.11. Apcietinājums;	60
3.12 Ārmisijas darbs pēc atgriešanās no izsūtījuma;	61
3.13. Kalpošana draudzēs pēc atgriešanās pēc izsūtījuma;	61
3.14. Akadēmiskais darbs;	66
3.15. Svētīgs gals.	67
Nobeigums.	69
Kopsavilkums Summary.	72
Izmantotās literatūras saraksts.	73
Pielikums.	

Ievads

2004. gadā aprit septiņdesmit gadi kopš Latvijas evaņģēliski luteriskās Baznīcas pirmā bīskapa Kārļa Irbes¹ nāves dienas, kuram Baznīca ir pateicīga par viņa ārmisijas darba izveidošanu, organizēšanu un vadīšanu. Tajā pašā gadā aprit astoņdesmit gadi kopš 1924. gada 31. janvāra, kad, noslēdzot ar Zviedrijas Baznīcu Ārmisijas Pārvaldi vienošanos par sadarbību ārmisijas darbā, bīskaps Irbe ir licis pamatus Latvijas evaņģēliski luteriskās Baznīcas (turpmāk LELB) ārmisijas darba sākumam.

Ne mazāk svarīga ir atcere, ka 2005. gadā paiet 350 gadi kopš Hercoga Jēkaba valdīšanas sākuma Kurzemē. Viņa valdīšanas laikā ir meklējami Latvijas ārmisijas pirmie noteiktie sākumi.

Ar vārdu *ārmisija*² šajā darbā tiek saukts tāds misijas veids, kur kristīgie mēģina iegūt kristietībai piekritējus ārpus savas tautas un zemes robežām.³

Latvijas līdzdalība ārmisijas darbā ir ļoti sena. Šai ziņā tā var cienīgi nostāties blakus senākajām misionētājām evaņģēlisko Baznīcu starpā. Skumji ir tas, ka diemžēl gandrīz visu šo ilgo laiku mūsu Baznīcas ārmisijas darbs ir bijis vairāk atsevišķu par sevi norobežotu parādību virkne, un arī šī līdzdalība ārmisijas darbā ir notikusi ilgu laiku tikai ar citu ārmisijas organizāciju starpniecību, kas sūtījušas savā darbā Latvijas misionārus.

Šajā darbā tiek aplūkota Latvijas evaņģēliski luteriskās Baznīcas ārmisijas darba vēsture 20. gs. un konkrēti, ko ārmisijas darbā ir paveicis LELB virsmācītājs Roberts Feldmanis (1910. – 2002.). Laikā kopš 1936. gada 1. decembra līdz 1945. gadam R. Feldmanis pildīja Ārmisijas Padomes (turpmāk ĀP) sekretāra pienākumus. Tas bija ilgākais, aktīvākais un ražīgākais ārmisijas sekretāra darba laiks LELB vēsturē. Pavisam kopš 1924. gada, kad LELB sāka darboties ārmisijas darbs, tā vadītāja amatu ir ieņēmuši: bīskaps Kārlis Irbe un

¹LELB arhibīskapa amatā bijis no 1922. – 1934.g.

²Reizēm vārda *ārmisija* vietā tiek lietots arī vārds *misija*.

³Rumba E. *Kristīgās ārmisijas reliģiskais pamats // Ceļš.* – 1935. –Nr. 1. – p.34.

mācītāji: Edgars Rumba un Roberts Feldmanis. Darbā ir apskatīti Kārļa Irbes un Edgara Rumbas ieguldījumi Latvijas Baznīcas ārmisijas darbā, bet pētījuma akcents tiek likts uz Roberta Feldmaņa ieguldījumu. Jo virsmācītājs Roberts Feldmanis ir būtiski veicinājis ārmisijas darbu Latvijas evaņģēliski luteriskajā Baznīcā.

Darba pirmajā nodaļā tiek aplūkota Latvijas evaņģēliski luteriskās Baznīcas ārmisijas darba vēsture. Otrā nodaļa apskata Roberta Feldmaņa darbu Ārmisijas Padomes sekretāra amatā. Trešā nodaļa ir Roberta Feldmaņa biogrāfija. Bet darba ceturtajā nodaļā ir uzskaitīti ārmisijas materiāli, kas ir saglabāti Feldmaņa bibliotēkā. Darba struktūras pamats ir vēsturisko notikumu attīstības gaitā.

Ņemot vērā, ka Latvijas Baznīcas vēsture ir maz pētīta, šis darbs ir nozīmīgs ar to, ka atklāj līdz šim vēl neizpētītu posmu Latvijas evaņģēliski luteriskās Baznīcas vēsturē.

Izmantotās literatūras apskats

Šajā darbā izmantotā literatūra ir latviešu, angļu un vācu valodās.

Virsmācītājs Roberts Feldmanis par ārmisiju ir rakstījis galvenokārt tikai laikrakstos, atskaitēs Ārmisijas Padomei, kas ir fiksētas ĀP protokolos, pētījumos par ārmisiju un arī savos manuskriptos. Tāpēc tie arī ir galvenie avoti, no kuriem var uzzināt par R. Feldmaņa darbu ārmisijā, viņa viedokli par ārmisijas darbu, un izsekot līdz ārmisijas darba attīstības gaitai Latvijas evaņģēliski luteriskajā Baznīcā.

Vairums no avotiem un daļa no ārmisijas literatūras ir ņemti no „Roberta Feldmaņa bibliotēkas ārmisijas materiāliem” (turpmāk RFBĀM), kas atrodas Lutera Akadēmijas bibliotēkā. Tas ir viens no vērtīgākiem avotu krājumiem par ārmisijas darbu LELB. Ņemot vērā to, ka šie materiāli bibliotēkai ir nodoti pirms diviem gadiem, tie pagaidām vēl nav sakārti kā arhīvs, uz kuriem var precīzi atsaukties. Tādēļ svarīgākie dokumenti un manuskripti ir pievienoti šī darba pielikumā.

Kā viens no būtiskākiem avotiem ir žurnāla „Jaunatnes ceļš” pielikums „Ārmisija”. Tā oficiālais izdevējs bija Latvijas evaņģēliski luteriskās Baznīcas Virsvalde. Laika periods, kurā žurnāls „Ārmisija” tika izdots (1928. – 1940.), ietver gandrīz pilnībā arī visu ārmisijas darba laiku, kas 20. gs. sākumā norisinājās Latvijas Baznīcā un misijas laukā Indijā. Šī žurnāla redaktori LELB bīskaps Kārlis Irbe, mācītāji Edgars Rumba un Roberts Feldmanis, vienlaicīgi bija arī Latvijas Baznīcas ārmisijas darba sekretāri. Kā oficiālais LELB informācijas avots ārmisijas darbam žurnāls atspoguļo arī katra ārmisijas sekretāra darbu atsevišķi. No viņu publikācijām, atskaitēm un citas žurnālā minētās informācijas, var spriest arī par to, cik liels ir bijis sekretāru ieguldījums ārmisijas darbā. Tieši žurnāls „Ārmisija” visvairāk vienkopus satur R. Feldmaņa rakstus, kas ir saistīti ar ārmisiju. RFBĀM Lutera Akadēmijas bibliotēkā žurnāli „Ārmisija” ir iesieti divos sējumos. Vairums no tiem ir latviešu valodas vecajā drukā, bet no 1939. gada jūnija žurnāls iznāk jaunajā drukā.

Kad 1940. gadā žurnālu „Ārmisija” aizliedza izdot, galvenā informācija par ārmisijas darbu LELB bija atrodamā avīzē „Baznīcas ziņas”. Šis ir nākošais preses izdevums, kas darba izstrādāšanas gaitā palīdzēja izsekot līdz procesiem un notikumu attīstības gaitai ārmisijas darbā Latvijas Baznīcā. Tajā ir atrodami Ārmisijas Padomes (turpmāk ĀP) sekretāra mācītāja Roberta Feldmaņa raksti un informācija par ārmisijas darbu pēc 1940. gada.

„LELB Ārmisijas Padomes protokoli” ir nākošais svarīgais avots, kurā ir atrodamā precīzākā informācija par ĀP darbu – tās lēmumiem, turpmākās darbības plāniem un kopējo ārmisijas darba situāciju LELB. Ar šo protokolu palīdzību, darba izstrādāšanas gaitā, varēja izsekot līdz R. Feldmaņa darbam ĀP sekretāra amatā, kas ir fiksēts lielākajā daļā no šiem protokoliem (no 14 ĀP sēdēm R. Feldmanis kā sekretārs piedalās 11 sēdēs). Protokoli satur informāciju par nozīmīgākiem R. Feldmaņa darbiem, ko viņš paveica būdams šajā sekretārs: ĀP turpmākās darbības projekts, atskaite par III Starptautisko misijas konferenci Tambaramā, jaunās vienošanās projektu starp Zviedrijas un Latvijas Baznīcām par patstāvīgu Latvijas ārmisijas darbu Indijā. Protokolu autentiskumu apliecina ĀP locekļu paraksti katra protokola beigās. ĀP protokoli ir pierakstīti ar roku un ir apkopoti vienā žurnālā, kas atrodas Lutera Akadēmijā RFBĀM.

Nozīmīgs avots, kas precīzāk palīdzēja izsekot līdz R. Feldmaņa darbam ārmisijā ir viņa „Autobiogrāfija”. Tajā aprakstītie notikumi no viņa dzīves palīdzēja izprast no kurienes ir cēlusies interese par ārmisijas daru un ko šis darbs viņam ir nozīmējis. „Autobiogrāfija” ir aprakstīti 36 R. Feldmaņa dzīves gadi. Tāpēc darba 3. nodaļā iekļautās biogrāfijas datus bija vajadzīgs papildināt no literatūras, kas ir atrodamā Latvijas Valsts Vēstures arhīvā, LELB Konsistorijas arhīvā, RFBĀM, E. Ķiploka grāmatā „Taisnība dēļ vajātie”, R. Feldmaņa sniegtajās intervijās avīzei „Svētdienas Rīts”, „Latvijas Luterānis” un citiem materiāliem, kas iekļauti izmantotās literatūras sarakstā.

No izmantotās literatūras vērtīgs darbs ir autora T. Shivute grāmata „The Theology of Mission and Evangelism in the International Missionary Council from Edinburgh to New Delhi”. Tajā ir veikta Starptautisko misijas konferenču analīze, un to starpā arī III konference Tambaramas pilsētā, kuras delegāts bija

R. Feldmanis. Darbs ir rūpīgs analīzes rezultāts ar citātiem no referentu runām un pieņemtajiem konferencēs lēmumiem.

1. nodaļa

Latvijas Evaņģēliski Luteriskās Baznīcas ārmisijas darba vēsturiskais apskats

Latvijas evaņģēliski luteriskās Baznīcas ārmisijas darbam trūkst nepārtraukta plūduma, iekšējās vienotības un centrēšanās ap kādu konkrētu darbošanos. Tāpēc vēsturē var lasīt tikai par atsevišķiem laika periodiem, kuros ir redzama mūsu zemes saistība ar ārmisiju.

Vispirms interesanta ir atcere, kas vairāk zināmo misijas notikumu virknē ir pagājuši mazāk ievērota. 2005. gadā būs pagājuši 350 gadi, kopš Kurzemes hercoga Jēkaba (1610. – 1682.) valdīšanas sākuma Kurzemē. Hercoga valdīšanas laiks, kas ilga 40 gadus (1642. – 1682.) ir pieminams ne vien tādēļ, ka tas nesis uzplaukumu un labklājību Kurzemei viņa enerģiskās un saprātīgās valdīšanas laikā, bet šajā vietā īpaši vēl ar to, ka viņa valdīšanas laikā iekrīt Latvijas ārmisijas darba pirmie apzinīgie sākumi.

1.1. Kurzemes evaņģēliski luteriskā ārmisija hercoga Jēkaba laikā

1. Sekojot tā laika koloniju politikas un merkantilisma idejām, arī nelielā Kurzemes hercogiste ieguva sev kolonijas. Šī pasākuma ierosinātājs un darītājs bija Kurzemes hercogs Jēkabs (1642. – 1682.), kurš jau sava tēva Fridriha valdīšanas laikā (1618. – 1642.) ierīkoja vairākas nocietinātas nometnes Āfrikas rietumu piekrastē, Gambijas upes grīvā. Otrā Kurzemes kolonija bija Tobago sala, Mazo Antiļu salu arhipelāgā, Dienvidamerikas piekrastē⁴.

Pie hercoga Jēkaba koloniju politikas, interesantais apstāklis ir tas, ka blakus pārējām darbībām, šajās zemēs viņš veicināja arī misijas darbu. 1652.

---

⁴Nav sīkāku ziņu par salas iegūšanas apstākļiem, bet ir zināms, ka Tobāgo izmantošana sākās vēlāk par Gambiju. Juškevičs J. *Hercoga Jēkaba laikmets Kurzemē*. Rīga.: Valsts papīru spiestuve., 1931. – p. 234. – 235.

gada 20. maijā Gotšalks Ebelings (Gottschalk Ebeling) uz Gambiju tiek sūtīts kā misionārs.⁵ Nav zināms, kad Ebelings tur ieradās un cik ilgi uzturējās Gambijā, taču iespējams, ka atbrauca viņš kopā ar citiem braucējiem 1651. gadā 25. oktobrī ar kuģi „Der Walfish”, kas izbrauca no Ventspils tā paša gada 3. septembrī. 1655. gadā hercogs Jēkabs sūta uz Āfriku mācītāju Joahimu Dannenfeldu, kura iecelšanas akts vēl ir saglabājies. Arī Amerikā Kurzemes hercogistei bija sava kolonija – Tobāgo sala. Uz šo salu hercogs Jēkabs sūta mācītāju Pēteri Engelbrechtu, kurš vēlāk sākot no 1657. gada bija mācītājs Vecmuižas draudzē.⁶

Šo Kurzemes evaņģēliski luterisko ārmisiju hercoga Jēkaba laikā, rūpīgi ir pētījis arī R. Feldmanis. Domājams, ka izejot tieši no šo pētījumu rezultātiem, viņš Ārmisijas Padomes spiedogā ir ielicis 1655. gadu ar kuru būtu datējams mācītāja Joahima Dannenfelda iecelšana par mācītāju Gambijā.

Kopš Kurzemes hercogistes laika būs pagājuši vairāk kā trīs simts gadi. Tie ir bijuši ar lielām un dziļām pārmaiņām. Šīs pārmaiņas ir bijušas tik pamatīgas, ka nav nemaz iespējams runāt par sakarīgu Latvijas Baznīcas ārmisijas darbu. Ir iespējams vienīgi skatīt vairākus atsevišķus ārmisijas darba posmus, laiku un vietas. Bet tie visi ir pilnīgi atšķirti, vai arī tikai ar vājām saitēm un pārejām savienoti.

2. Nākošais laika periods, kurā ir redzama ārmisijas darbība mūsu zemē, ir 1730 - to un 1740 - to gadus ārmisijas darbam tika pavērtas Vidzemes draudžu pastorātu durvis. Brāļu draudzes darbinieki, to starpā vairāki, kas paši ir bijuši vai vēlāk kļuvuši misionāri, pārstāigāja Vidzemi un modināja kristīgai dievbijībai un dzīvei latviešu zemniekus. Šiem Brāļu draudžu misionāriem Eiropas valstu misijas biedrības ir pateicīgas par viņu kalpošanu to misijas laukos dažādās pasaules malās.

---

⁵[b. a.] *Ārmisija // Jaunatnes ceļa pielikums*. – 1928. – Nr.2. – p. 14.

⁶Ibid.

3. 19. gadsimtā ierosinājumi ārmisijai nāca no luteriskās Baznīcas Vācijā. Tur divdesmitajos gados tika noorganizētas vairākas misijas biedrības (pirmā 1824. g. Berlīnē). Šis ārmisijas darbs Vācijā savu rezonansi guva arī Latvijā un Igaunijā.

1832. gadā Krievijā iznāca jauns likums, kas attiecās arī uz Baznīcu. Likums paredzēja atsevišķo konsistoriju apgabalu mācītāju sinodes.⁷ Pirmā sinode notika 1834. gadā. Tām nebija lemšanas tiesības, tomēr tās varēja nākt ar ierosinājumiem. Drīz sinožu darba kārtībā parādījās jautājumi par „dvēseļu kopšanu iekš-, ārmisijā.”⁸ Tas, ka mūsu tautā bija interese par ārmisiju, liecina arī šajā laikā iespiestā un izdotā literatūra. 1833. un 1834. gados iznāk Straupes mācītāja G. G. Sokolovska „Ziņas par notikumiem iekš Dieva valstības, mīļām latviešu dvēselēm par atzīšanu”, 1846. gadā bīskapa K. Ulmaņa 25. lappušu biezā brošūra „Kā Tahiti salas ļaudis palikuši par kristīgu tautu”, 1849. gadā iznāk skolotāja P. Zēberga „Ziņas no Āfrikas”, rakstnieka Fr. Mālberga „Tā kunga žēlastība pie hotentotu tautas” un no 1857. – 1865. gadam pie „Latviešu avīzes” katru otro nedēļu iznāca misijas pielikums. Jau ap gadsimta vidu ārmisijas darbs un interese par to bija aptvērusi daudz draudzēs. Ļoti iecienīti kļuva misijas svētki. Ziedojumi no šīm sapulcēm tika nosūtīti ārmisijas darbam Leipcigas misijas biedrībai. Latviešu draudzes pieslējās „Leipcigas misijas biedrībai”, kura tika dibināta 1836. gadā. 1869. gadā tā izdeva pat latviešu valodā īpašu „Misiones lapu”. Šīs biedrības gada pārskatos ir daudz interesantu ziņu, piemēram: 1872 /73. g. Gaujienas latvieši sūta ziedojumus bāriņiem Njanapusu un Ačikannu Mariamattu ciemiem Indijā, misijas svētki Ērgļos devuši 100 rbļ., draudze Tukumā devusi 20 rbļ., Septiņdesmitajos gados ļoti aktīvas ir Liepājas, Kuldīgas un Jelgavas draudzes. Ir ziņas, ka Leipcigas misijas biedrība laikā no 1900. – 1923. gadam no Baltijas ir saņēmusi 700 000 zelta rubļus (Kurzeme 253 000, Vidzeme 271 000 un Igaunija 175 000).⁹ Uz turieni tika sūtīti arī darbinieki, kurus sagatavoja Leipcigas misijas seminārā, un tad šī misijas pārvalde sūtīja viņus darbā savās misijās. Piemēram, Vidzemnieks

⁷Skatīt pielikumu Nr. 5.

⁸Ibid.

⁹Ibid.

Lūkins, iespējams latvietis, kas kopš 1900. gada darbojas Āfrikā, 1903. gadā uz turieni dodas arī kuldīdznieks Fricis Štambergs. Šāda veida sadarbība ar Leipcigas misijas biedrību turpinājās līdz pat 20. gs. sākumam, kad vācu draudzes pārtrauca savu darbību Latvijā. Bet kopš 1924. gadā ar bīskapa Dr. theol. K. Irbes gādību notika Latviešu luterisko draudžu pievienošanās misijas darbam Zviedrijas luteriskās Baznīcas misijai Indijas dienvidos.¹⁰

4. 1841. gada 21. decembris ir uzskatāms par Herero misijas dibināšanas dienu Āfrikas dienvidrietumos. Ar šo dienu ir sākusies vairāk kā 30 gadu ilgā rīdzinieka Dr. Hugo Hāna darbošanās Āfrikas Dienvidrietumos, kas ir ierosinājusi ne vien Reinas un Somijas misijas darbu šai apvidū, bet ir uzskatāms par mūsu misijas apzinīgā darba sākumu. Šis darbs, iziedams vairākiem attīstības un paguruma posmiem cauri, ar pārtraukumiem ir turpinājies līdz pat 20. gs. sākumam.¹¹

Izņemot Kurzemes hercoga Jēkaba valdīšanas laiku (1642. – 1682.), pa daļai Leipcigas periodu, Latvijas Baznīcas neatkarības laiku, ārpus Latvijas un latviešu tautas esošo ārmisijas darbu, vēsturē nav atrodama cita aktīvi organizēta darba posma ārmisijā, kuram būtu saistība ar mūsu tautu un Evaņģēlisko baznīcu.

Mūsu dzimtenes līdzdalība ārmisijas darbā ir sena. Šai ziņā tā var cienīgi nostāties blakus senākajām misionētājām evaņģēlisko baznīcu starpā. Tikai, diemžēl gandrīz visu šo ilgo laiku mūsu Baznīcas ārmisijas darbs ir bijis vairāk atsevišķu par sevi norobežotu parādību virkne, un arī šī līdzdalība ārmisijas darbā ir notikusi ilgu laiku tikai ar citu ārmisijas organizāciju starpniecību, kas sūtījušas savā darbā mūsu dzimtenes misionārus. Mācītājs R. Feldmanis apzinājās šo faktu, tāpēc arī kā galveno mērķi ārmisijas darbā Latvijas Baznīcai viņš redzēja patstāvīgi misionējoša Baznīca, kurai ir savs misijas lauks, savi misionāri un tas viss tiek arī uzturēts ar līdzekļiem no savas baznīcas.

¹⁰ *Ārmisija*. 1939 Nr. 12.

¹¹ Gareis R. *Geschichte der evangelischen Hedenmission*. Konstanc – Emmishofen: Karl Kirsch, 1938. – p. 211. – 216.

1.2. Sākums Latvijas evaņģēliski luteriskās Baznīcas sadarbībai ar Zviedrijas Baznīcas Misijas Pārvaldi

Misijas darbs sākās gandrīz tūlīt pēc neatkarīgās Latvijas evaņģēliski luteriskajā Baznīcā izveidošanas.¹² Pēc Pirmā pasaules kara 1923. gada pavasarī Latviju apmeklēja Zviedrijas Baznīcas misionārs, vēlākais Tamilu evaņģēliski luteriskās Baznīcas bīskaps, Dr. J. Sandegrens. Viesojoties pie bīskapa K. Irbes, viņš izteica domu, ka Zviedrijas Baznīcas Misija labprāt palīdzētu Latvijas Baznīcai uzsākt ārmisijas darbu un, ka tā varētu uzņemt savā misijas darba laukā darbiniekus no LELB. Šajā reizē viņš arī teica, ka būtu arī nepieciešama kāda darbiniece, kura varētu strādāt misijas darbu pie Indijas sievietēm. Sarunā esot piedalījusies arī bīskapa meita Anna Irbe, kura pēc Dr. Sandegrensa teiktajiem vārdiem apliecināja savu gatavību uzņemties šo kalpošanu.¹³ Šodien var teikt, ka tajā reizē ar šo savstarpējo norunu, Latvija evaņģēliski luteriskajā Baznīcā sākās kāds jauns sākums, kas vēlāk pārauga plašā turpinājumā – ar ko LELB joprojām šodien var lepoties.

1923. gada Latvijas evaņģēliski luteriskās Baznīcas Sinode, kas notika no 11. – 13. decembrim, vienbalsīgi atbalstīja bīskapa Kārļa Irbes iesniegto priekšlikumu:

„Ārmisijas darbā savienoties ar Zviedrijas Baznīcas ārmisiju.”¹⁴

Lēmums tika nosūtīts uz Zviedrijas Baznīcas Misijas Pārvaldi, kura 1924. gada 31. janvāra sēdē izskatīja šo – caur bīskapu Irbi no Latvijas Baznīcas sinodes saņemto iesniegumu. LELB lūdza, lai tā misijas darbā varētu pievienoties Zviedrijas Baznīcas misijai un arī jautāja noteikumus, ko piekrišanas gadījumā tai vajadzētu pildīt.

¹²1922. gadā 5. janvārī Ministru Kabinets izdeva noteikumus par Vidzemes evaņģēliski luteriskās konsistorijas likvidēšanu un evaņģēliski luteriskā Baznīcas pārvaldīšanu, radot jaunu, augstāko Baznīcas pārvaldes iestādi – draudžu delegātu sinodes ievēlētu Baznīcas Virsvaldi. Gills N. „Evaņģēliski luteriskā Baznīca Latvijā (1918 – 1940)”: Rakstu krājums *Reliģija. Vēsture. Dzīve*. Atbild. red. Gills N. Rīga: Latvijas Zinātņu akadēmija Filozofijas un socioloģijas institūts, izdevniecība „Rota” 1993. – p. 30.

¹³Klīve V.V., Klīve V.S. *Latvieši Indijā // Stāsts par Latvijas ev. lut. Baznīcas misijas darbu. //Rakstu krājums*. Roberta Feldmaņa bibliotēkas ārmisijas materiāli - mape Nr. 5.

¹⁴LELB Konsistorijas arhīvs 1. fonds (*LELB Sinodes sēžu Protokoli*). Rīgā: 1923. g. 11. – 13. decembris.

„Zviedrijas Misijas Pārvalde nolēma vienbalsīgi ar prieku piekrist šim iesniegumam un zīmējoties uz turpmākajām attiecībām formulēja šādus lēmumus:

1. *Zviedrijas Baznīcas Misijas Pārvalde pieņem savā darbā kā misionārus un algo Latvijas Baznīcas ieteiktas personas, kas pēc Misijas Pārvaldes pārbaudes var tikt piemēroti darbā viņas misijas laukos.*
2. *Latvijas Baznīca cenšas savās draudzēs izplatīt ziņas un modināt interesi par misiju, un sevišķi par to misijas darbu, kas tiek veikts tajās Zviedrijas Baznīcas laukos, kur Latvijas misionāri varētu tikt pieņemti.*
3. *Kolekšu līdzekļi un citas misijas dāvanas, kas ienāk no Latvijas draudzēm, tiek nodoti Zviedrijas baznīcas Misijai, lai pirmā vietā tiktu izlietoti Latvijas misionāru atalgošanai un uzturam. Sadraudze misijas darbā, kas tādā veidā radīsies starp Latvijas luterisko Baznīcu un Zviedrijas Baznīcu, atrodas saskaņā ar mūsu agrākajām vēsturiskajām attiecībām, kas mums bijušas kā luteriskiem kristīgiem. Nepastāv nodoms, lai šī sadraudze nelabvēlīgi ietekmētu to sadarbību, ko draudzes vai atsevišķas personas Latvijā uztur ar Leipcigas biedrību vai citiem luteriskiem misijas pasākumiem.”¹⁵*

Ar šo savā starpā noslēgto vienošanos LELB atraisījās no sadarbības ar Leipcigas misijas biedrību. Vācu draudzes gan vēl joprojām palika saistītas ar šo misijas biedrību, sūtīdamas savus ziedojumus ārmisijai uz Leipcigu. Bet latviešu draudzēm un Latvijas Baznīcai kopumā tas bija sākums plašajam un ilggadīgajam misijas darbam Indijas dienvidos, kas turpinās vēl joprojām.

Jau tā paša gada 15. aprīlī Pūpolsvētdienā Rīgas Vecās Sv. Ģertrūdes baznīcā bīskaps K. Irbe iesvētīja savu meitu Annu Irbi (Kalitajevu) par

---

¹⁵Skatīt pielikumu Nr. 4.

misionāri. Ar šo pašu datumu Zviedrijas Baznīcas Misijas pārvalde pieņēma viņu savā rīcībā,

„...par Latvijas luteriskās Baznīcas ārmisijas darbinieci, lai kā tāda viņa strādātu Zviedrijas Baznīcas misijas darba laukā Dienvidindijā, un, kamēr paliks Pārvaldes rīcībā un izpildīs savus pienākumus saskaņā ar Pārvaldes aizrādījumiem, baudītu tādas pat tiesības, priekšrocības un labvēlības kā Pārvaldes pārējās misijas darbinieces, kas strādā tai pašā misijas laukā”¹⁶

Savā pirmajā darba posmā Indijā no 1925. – 1932. gadam Anna Irbe apguva vietējās tamilu tautas valodu un strādāja dažādos Zviedrijas misijas pasākumos, bāreņu mītnēs un pie indiešu sievietu evaņģelizācijas darba. Šajā laikā pienāca arī pirmie Latvijas Baznīcas ziedojumi misijas darbam, kas bija pirmie ieguldījumi jaunajai „misijas sādžai”¹⁷, kuru misionāre bija iecerējusi dibināt atgriežoties no atvaļinājuma Latvijā. 1931. gadā sava atvaļinājuma laikā Anna Irbe atgriezās Latvijā, kur noturēja daudzus priekšlasījumus par ārmisiju Latvijas pilsētās draudžu locekļiem, teoloģijas studentiem un arī mācītāju konferencēs. Pateicoties cilvēku lielajai atsaucībai Latvijā misionāre savāca apmēram 30 000 latus. Atgriezusies Indijā 1932. gada beigās misionāre sāk meklēt piemērotu zemes gabalu, uz kura varētu izveidot jaunu misijas centru. Un 1933. gada 5. martā nelielajā lauku apvidū iegūtajā zemes gabaliņā Indijas dienvidos Koimbatoras pilsētas tuvumā, svinīgi lika pamatakmeni jaunajam misijas darba pasākumam – Karunagarapuri¹⁸ ciemam, ko mēdz saukt arī par „Latvijas ciemu Indijā.” Šis misijas centrs tapa ar LELB draudžu ziedotajiem līdzekļiem un atbalstu. 1933. gadā ciematā tika uzceltas jau vairākas ēkas. Uzsākot darbu tajā dzīvojuši 34 bērni. misionāres A. Irbes aktīvās darbības rezultātā, misijas centra apmēri gadu no gada kļuva arvien lielāki un lielāki. Tā 1935. gadā Karunagarapuri ciematā jau bija uzcelta baznīca, skola, kurā mācījās 55 bērni, ambulance, kurā gada laikā palīdzība tika sniegta 3589 slimniekiem un patversme atraitnēm. Bet nākošo sešu gadu laikā Karunagarapuri bija jau ap 1500 vietējo iedzīvotāju liela draudze, darbojās toreizējās britu Indijas valdības

¹⁶Mesters Ē. *Bīskaps Kārlis Irbe*. Rīga: Svētdienas rīts, 1994. – p. 132.

¹⁷*Mīļie misijas draugi // Svētdienas Rīts*. – 1931. – 11. janv.

¹⁸Tulkojumā – Visžēlīgā Dieva mājvieta. Feldmanis R. *Anna Irbe. Manuskripts*. (s. a.).

atzītas vispārizglītojošo piecu klašu skola ar 70 skolēniem (vēlāk 1954. gadā tā tika pārveidota par Vidusskolu), patversme, ambulance, kur gadā sniedza palīdzību nu jau 7000 – 9000 vietējiem tamiem un nespējnieku nams. Apkārtnes cilvēki saņēma medicīnisko palīdzību par brīvu. Skolotāji vadīja svētdienas skolas un jaunatnes darbu. Pastāvīgi tika rīkoti evaņģelizācijas pasākumi. A. Irbe organizēja kristīgus dievkalpojumus visiem apkārtējiem ciematu iedzīvotājiem. Dievkalpojumu kārtības, dziesmas un lūgšanas tika nodrukātas atsevišķā grāmatā.¹⁹ Misijas ciems Karunagarapuri bija kļuvis par apkārtnes iedzīvotāju reliģisko centru.

Savā darbošanās laikā Indijā A. Irbe veica regulāru saraksti ar Baznīcu dzimtenē. Viņas sūtītās vēstules kļuva par neiztrūkstošu materiālu ikmēneša izdevuma „Jaunatnes ceļš” pielikumā „Ārmisijā”, kuros viņa informē par to kā norit misijas darbs Karunagarapurī ciematā. Bieži tie bija apraksti par to kā ir pagājusi viena diena vai pat vesela nedēļa. Kad mācītājam R. Feldmanis 1938. gadā apmeklējot Indiju plānoja, ka turpmākais atbalsts no Latvijas varēt būt ap 10 000 rūpiju gadā, savukārt A. Irbe domājot par misijas ciemata nākotni teica, ka tam vajadzētu būt centram jaunajai Baznīcai.²⁰ Tomēr šie plāni netika īstenoti, jo tos pārtrauca karš. Sakari ar misiju Indijā pārtrūka tiklīdz 1940. gadā Padomju Savienība iebruka Latvijā.²¹

---

¹⁹Klīve V. V., Klīve V. S. „Īss atskats uz A. Irbes dzīves gājumu”: *Latvieši Indijā // Stāsts par Latvijas ev. lut. Baznīcas misijas darbu.* //Rakstu krājums. RFBĀM. – p. 8.

²⁰Ibid.

²¹Beidzamās ziņas no misionāres A. Irbes pienāca 1940. gada pavasarī. *Īsas ziņas no misijas lauka // Baznīcas ziņas* – 1943. – Nr. 2. – p. 4.

1.3. Bīskapa Kārļa Irbes un mācītāja Edgara Rumbas darbs ārmisijā

1.3.1.

Latvijas evaņģēliski luteriskās Baznīcas pirmā bīskapa Kārļa Irbes darbs ārmisijā

Pateicoties bīskapa K. Irbes ierosinājumam 1923. gada sinodē, Ārmisijas darbā pievienoties Zviedrijas Baznīcas ārmisijai, Latvijas evaņģēliski luteriskās Baznīca savā pastāvēšanas laikā pirmo reizi centralizēti sāka virzību uz plānveidīgu un organizētu ārmisijas darbu. Šo ārmisijas darbu Latvijas Baznīcā K. Irbe lielā mērā vadīja un koordinēja viens. Tas bija viens no lielākajiem viņa ieguldījumiem, kuru K. Irbe paveica savā bīskapa amatā. Taču ne tikai šī vienošanās starp abām Baznīcām bija viņa lielais pienesums Latvijas Baznīcas ārmisijas darbam. Arī pats no savas puses personīgi viņš deva vērtīgāko ieguldījumu. Bīskapa meita Anna Irbe kļuva par pirmo un lielāko ārmisijas darbinieci LELB vēsturē. Lai gan Latvijas Baznīcas ārmisijas darbs tajā laikā atradās salīdzinoši vēl tālu aiz pārējām evaņģēliskajām Baznīcām, tomēr pateicoties bīskapa K. Irbes rosinājumiem, aktivitātes un ziedojumi ārmisijai draudzēs gadu no gada vairojās. Ziemassvētkos un Vasarsvētkos viņš apgādāja draudzes ar dziesmu lapiņām, ziņām un stāstiem par ārmisiju.²² Ikmēneša izdevuma „Jaunatnes ceļš” pielikumā „Ārmisija” K. Irbe personīgi sešus gadus rūpējās par tā saturu, apkopodams svarīgos notikumus dažādās misijas zemēs un aicinādams draudzes atsaukties ārmisijas darba atbalstīšanai. Viņa meitas misionāres A. Irbes rakstītās vēstules bija viņam personīgi adresētas. Tomēr K. Irbe šīs vēstules pats apstrādāja, apkopoja no tām misijas ziņas un publicēja pielikumā „Ārmsija”. Viņš pats arī rūpējās par šī žurnāla saturu un tālāku izplatīšanu. Ārmisijas jautājumos Latvijas Baznīcā bīskaps K. Irbe bija ļoti ieinteresēts un kompetents. Par to liecināja viņa bibliotēka, kuru E. Rumba raksturo sekojoši:

„Tajā varēja atrast daudzas ievērojamas grāmatas un apcerējumus līdz pat pēdējo gadu svarīgākajiem izdevumiem. Jāšaubās, vai kur citur mūsu

²²Svētdienas Rīts. 1931. – Nr. 21. – p. 8.

*dzimtenē būs sastopamas vienkopus tik daudz vērtīgas grāmatas, brošūras un periodiski izdevumi mūsu priekšmetā, kā bīskapa tēva atstātajā krājumā.*²³

Bīskapa lielās pūles nebija veltīgas. Jo, lai gan nesen tapušajā LELB nebija izstrādāta sistēma un vienota koordinējoša darba, interese par ārmisiju draudzēs bija liela un tā pieauga arvien lielāka. Tāpēc radās vajadzība pēc misijas darba organizētas vadīšanas un pārraudzības. Pēc 1931. gada 10. novembra LELB ārkārtas sinodes slēgšanas, kurā LELB bīskaps K. Irbe nolika savas pilnvaras, nākošajā dienā Doma baznīcā tika rīkota mācītāju konference. Tajā piedalījās un arī referēja misionāre A. Irbe. Uz šo konferenci Valtaiķu draudzes mācītājs K. Freibergs ārmisijas jautājumos bija izstrādājis 10 tēzes, kuras visas arī tika pieņemtas.

Pieņemtās tēzes ārmisijas jautājumos bija nākošais ievērojamākais solis, ko Baznīca spēra virzībā uz vienotu ārmisijas darbu Latvijā. Tajās ir noteikts, kāda nozīme ārmisijas darbam ir Latvijā ev. lut. Baznīcā, kā turpmāk ārmisijas darbs notiks, kas to koordinēs, kādi pienākumi šajā sakarā tiek uzlikti draudžu mācītājiem, kādā veidā ir jāvēl līdzekļi ārmisijai. Bet ir jāšaubās vai šīs pieņemtās tēzes jebkad tika arī īstenotas.²⁴

Lielākais trūkums šīm izstrādātajām tēzēm bija tas, ka tās tomēr vēl neveidoja un neveda uz atsevišķas misijas biedrības vai padomes izveidošanu. Misijas darbs tika padarīts par visu „mācītāju”, „katras draudzes”, „katra prāvesta iecirkņa”, „katra prāvesta” darbu. Uzdevumi, kuri tēzēs tika minēti: misijas svētki prāvesta iecirkņos, raksti avīzēs, līdzekļu vākšana u.c. tiek minēti vajadzības un vēlējuma formā. Bet viena no svarīgākajām tēzēm, kas tika pieņemta šajā mācītāju konferencē ir saistīta ar misijas darbības mērķi, kuru Baznīca vēlas nākotnē sasniegt:

„10) Latvijas ev. lut. Baznīca uzstāda par savu mērķi, lai pašai būtu savs misijas lauks un sava pastāvīga misijas organizācija, bet pagaidām grib turēties pie Zviedrijas Baznīcas un viņai sūtīt savas misijas dāvanas. Kamēr mums vēl

²³Rumba E. *Nelaiķis bīskapa tēvs un mūsu Baznīcas ārmisijas darbs: Ārmisija // Jaunatnes ceļa pielikums.* – 1934. – Nr. 5. – p. 4.

²⁴Freibergs R. *Misija // Svētdienas Rīts.* 1931. – Nr. 47. – p. 6. Tika pieņemts, ka sinode ieceļ galveno misijas referentu (tāds nekad nebija izveidots); 5. katrā prāvesta iecirknī mācītāji ievēl referentu (pirmā referentu sanākme notika stipri vēlāk 1941. gadā).

nav savas misijas organizācijas, tad jauniem cilvēkiem no mūsu draudzēm, kas vēlas iestāties misijas darbā, jāgriežas pie Baznīcas virsvaldes dēļ aizrādījumiem, kādā ceļā varētu iegūt vajadzīgo izglītību un sagatavoties darbam misijas laukā.”²⁵

Šis ir pirmais LELB pieņemtais lēmums, kurā tā ir skaidri izteikusi vēlēšanos uzturēt savu atsevišķu, patstāvīgu misijas vietu un sūtīt tajā darboties pašu misionārus. Varētu teikt, ka ar šo lēmumu tika noslēgts pirmais posms LELB ārmisijas darbībā, kurā reiz savu Baznīcu ieveda tās pirmais bīskaps K. Irbe un arī pats aizveda to līdz zināmam mērķim.

Ārmisijas darbs bija un palika pat emeritētā²⁶ bīskapa dziļā interese un pūles, kuram viņš veltīja lielu daļu no sava laika līdz pat savai nāvei.²⁷ Sava mūža pēdējās dienās viņš dzīvoja līdz Latvijai misijas ciema tapšanai Indijā, kas tika veidots pateicoties viņa meitas nerimstošai darbībai. Bīskapa meita A. Irbe 1931. gadā viesojoties Latvijā, ierosināja savu tēvu, tajā laikā jau bīskapu emeritūrā, pārcelties uz dzīvi Indijā. Viņa meita savā pēdējā vēstulē, kas sasniedza tēvu jau pēc nāves, rakstīja par ērtāku ceļu, kas tēvam būs jāveic dodoties uz Indiju. Iespējams, ka bīskaps arī būtu arī aizbraucis uz Indiju, bet 1934. gada 23. martā viņš mira pēkšņā nāvē. Latvijas Baznīcas ārmisijas darbam tas bija liels zaudējums. Par to E. Rumba žurnālā „Ārmisija” raksta:

„...bīskapa tēva aiziešanu mūžībā Baznīcas ārmisijas darbam atņemts vīrs, kas pats sevī nesis lielāko upuri, kam šī darba dažādie novadi bijuši ļoti pazīstami, kas ar savām zināšanām un dzīvo interesi visur mūsu draudzēs modinājis un aicinājis kristīgus cilvēkus paklausīt Pestītāja pēdējiem vārdiem: „Eita pa visu pasauli un dariet par mācekļiem visus ļaudis.”²⁸

Pēc Latvijas Baznīcas pirmā bīskapa nāves ārmisijas darbu pārņēma viņa līdzstrādnieks un palīgs mācītājs E. Rumba.

²⁵Mačulāns A. Svētdienas Rīts, 1931.g. Nr. 47; – p. 6.

²⁶Emeritēts kopš 1931. gada.

²⁷Feldmanis R. *Kārlis Irbe, Latvijas evaņģēliski luteriskās Baznīcas pirmais bīskaps 1861 – 1934.* // *Manuskripts.* Rīga.

²⁸Rumba E., op. cit., p. 4.

1.3.2. Mācītāja Edgara Rumbas darbs ārmisijā

Edgars Rumba (1904. – 1944.) ir viens no ievērojamākiem latviešu luterāņu teologiem. Viņa interešu loks bija ļoti plašs. Piemēram, Rumba rakstīja darbus par reliģiju vēsturi (1928. gadā beidzot Teoloģijas Fakultāti viņš aizstāv nobeiguma darbu „Pestīšanas jēdziens Bhagavadgitā” un 1933. gadā iegūstot licenciāta grādu Upsalas universitātē aizstāv darbu „Die lettischen Muttergottheiten”), par ekumenismu (1938.g. „Tuvināšanās ar Anglijas Baznīcu”, 1939.g. Doktora disertācija „Baznīca un garīgais amats oikumēniski – luteriskā izpratnē”), par Baznīcu (1937.g. „Kristus un draudze”, 1940 „Baznīca”), par latviešu folkloru (1936.g. „Latviešu dievība Laima”), par ārmisiju (1935.g. „Kristīgās ārmisijas reliģiskais pamats”), par praktisko teoloģiju (1937.g. „Sprediķa uzdevums un sagatavošana”, 1940.g. „Kulta runas viela un tās saturs”), par viņš rakstīja dzejoļus, garīgās dziesmas, 1938.g. kopā ar M. Eihi sakārtoja „Dziesmu grāmatu skolām”. Ilgus gadus viņš pētīja un interesējās par Zviedrijas arhibīskapu Nātanu Sēderblūmu (1866. – 1931.). Rakstīja par viņa dzīvi (1936.g. „Arhibīskaps Nātans Sēderblūms”), pētīja viņa teoloģiju (1936.g. „Jēzus Nātana Sēderblūma izpratnē”) un tulkoja viņa rakstītos darbus. Vēl ir jāpiebilst, ka E. Rumba dažus gadus strādāja par skolotāju evaņģēliski luteriskās Baznīcas ģimnāzijā, darbojās Latviešu konversācijas vārdnīcas redkolēģijā, bija viens no redaktoriem žurnālam „Jaunatnes ceļš”, Brāļu draudzes garīgo lietu vadītājs, strādāja skolotāju institūtā, piedalījās starptautiskajās teoloģiska rakstura konferencēs, pirms izsūtīšanas bija LELB virsvaldes loceklis. Rumbas plašo interešu lauku un varēja tikai apbrīnot. Viņa mūžs nebija ilgs (39. gadi) no tiem divi pēdējie pavadīti izsūtījumā Irkutskas apgabala Rešotu nometnē. Tomēr šajā īsajā, bet kā redzams spraigajā dzīves laikā viņš paspēja izdarīt ļoti daudz arī LELB ārmisijas darbā.

Toreiz 20. gs. sākumā Latvijas evaņģēliski luteriskās Baznīcas ārmisijas darba pirmajam vadītājam un organizētājam bīskapam Kārlim Irbem slimības dēļ

šo darbu palīdzēja darīt mācītājs Edgars Rumba.²⁹ Bet pilnībā ārmisijas lietas no bīskapa viņš pārņēma 1934. gadā, pēc viņa nāves.

Edgars Rumba bija nākošais, kurš turpināja LELB ārmisijas darbu un daudz izdarīja, lai tas darbotos vēl sekmīgāk un vērienīgāk. Viņa lielais ieguldījums ir saistīts ar to, ka viņš pārveidoja LELB ārmisijas darba struktūru. Līdz viņam un daļēji arī viņa laikā, ārmisijas darba vadīšana un koordinēšana bija viena cilvēka pārziņā. Šos ārmisijas darba vadītājus, no kuriem pirmais bija bīskaps K. Irbe, pēc viņa E. Rumba, sauca dažādi – ārmisijas pārzinis, referents, sekretārs, inspektors vai pārstāvis.³⁰ Bet vienots, no Baznīcas vadības koordinējošs darbs līdz tam vēl nepastāvēja. Tādēļ pēc E. Rumbas ierosinājuma 1935. gadā ārmisijas darba sekmēšanai arhibīskaps T. Grinbergs pie Baznīcas Virsvaldes iecēla Ārmisijas Padomi (turpmāk tekstā ĀP), kā pašas Baznīcas darba nozari. Tā paša gada 13. decembrī Ārmisijas Padome noturēja savu pirmo sēdi, kurā tika ievēlēti un apstiprināti tās jaunie locekļi: Arhibīskaps kā Padomes priekšsēdētājs (ex officio)³¹, padomes locekļi: Dr. O. Voits, profesors J. Bokalders, prāvests A. Virbulis un sekretārs E. Rumba.³²

Ārmisijas Padomes izveidošana pie LELB bija svarīgs un loģisks solis, kas turpmāk tikai sekmēja šo darbu. E. Rumba nostādīja ārmisijas darbu pilnīgi atšķirīgi, nekā tas bija citās zemēs, kur tas, paliekot sadarbībā ar Baznīcu tomēr darbojās no tās autonomi. E. Rumba sekoja Zviedrijas Baznīcas paraugam, kur ārmisija ne formāli, ne faktiski nav atdalāma no Baznīcas, bet ir kopumā tās visas darbs ar Baznīcas arhibīskapu kā priekšnieku.

1936. gada 13. decembrī māc. E. Rumba LELB ĀP sēdē iesniedz lūgumu atbrīvot viņu no pienākumiem ĀP sekretāra amatā. Turpat tālāk viņš piedāvā

²⁹Jau 1933. gada „Baznīcas kalendārā” par ārmisijas pārstāvi ir atzīmēts E. Rumba. *Baznīcas kalendārs.* – 1933. – p. 49.

³⁰Salīdzināt: *Ārmisija.* - 1932.- Nr. 5., *Baznīcas kalendārs* 1933.- p. 49., *Svētuma sargi* red. Kundziņš K. – p. 59., Klīve V. V., Klīve V. S. *Latvieši Indijā. Stāsts par Latvijas Ev. Lut. Baznīcas misijas darbu.* Op. cit., p.1.

³¹Ex Officio – no amata, saskaņā ar pienākumiem (latīņu val.). Arhibīskaps šajā amatā netika ievēlēts, bet ĀP priekšsēdētāja amats pieder LELB arhibīskapam.

³²LELB ĀP sēdes protokols Nr. 1. Op. cit., p. 1. – 2.

māc. R. Feldmaņa kandidatūru, kuram varētu uzticēt ĀP sekretāra amatu. Jau nākošajā ĀP sēdē piedalās māc. R. Feldmanis.³³

---

³³LELB ĀP sēdes protokols Nr. 4 un Nr. 5. RFBĀM – p. 7. – 11.

2. nodaļa

Virsmācītāja Roberta Feldmaņa darbs LELB Ārmisijas Padomes sekretāra amatā.

2.1. Roberta Feldmaņa pirmā sastapšanās ar ārmisijas darbu

Runājot par pirmajiem impulsiem un ietekmi, kas veidoja mācītāja Roberta Feldmaņa dziļo interesi un nodošanos ārmisijas darbam, šeit ir jāmin mācītājs Edgars Rumba. Tieši viņš „senjors Rumba”, kā R. Feldmanis viņu mēdza saukt, bija tas, kurš ierosināja viņā lielo interesi uz ārmisiju un vēlāk veicināja nodošanos šim darbam. Ārmisijas darbs nebija vienīgais, kas Rumbas ietekmēts savu turpinājumu un papildījumu vēlāk atrada R. Feldmaņa dzīvē. Pats R. Feldmanis daudzkārt mutiski un rakstiski ir apliecinājis šo E. Rumbas lielo nozīmi viņa dzīvē.

Vispirms jau viņa ticības ceļa pašā sākumā tieši E. Rumba bija tas, kurš piesaistīja, kā R. Feldmanis to raksta: „Ar visu”.³⁴ Viņu pirmā sastapšanās notika 1926. gadā Jelgavā. Tajā laikā jaunais teologs E. Rumba kalpoja kā adjunkts pie prāvest Jāņa Reinharda pilsētas draudzes sv. Nikolaja (vēlāk pārdēvēta par Vienības) baznīcā. Par E. Rumbas darbošanos šajā draudzē no 1926. līdz 1929. gadam bija zinās visā Jelgavā. Kaimiņu skubināts, arī R. Feldmanis ir aizgājis un kļuvis par pastāvīgu sv. Nikolaja draudzes apmeklētāju. Par jauno Jelgavas mācītāju R. Feldmanis raksta, ka viņš saistīja ar visu, ko darīja:

„Ar nolasītā vārda liturģisko dikciju un izteiksmi, ar Vārda satura dziļumu un patiesīgumu. E. Rumba turēja savā varā mūs ar to, ka mēs dzirdējām Dieva vārdu. Jaunatnes pulciņš dzīvoja un darbojās uz atdzīvojušos Evaņģēliju. Pat nolasot viņam Evaņģēlija lasījumu, varēja sacīt, esmu visu sapratis,

---

³⁴Feldmanis R. *Autobiogrāfija*. Rīga, – p. 6.

sadzirdējis un uztvēris. Tas varēja notikt tādēļ, ka bija izjūtama viņa pazemība Kristus priekšā.”³⁵

Šis lielais iespaids R. Feldmaņa dzīvē no sava skolotāja bija kā patstāvīgs turpinājums tam, ko E. Rumba savā īsajā, bet spilgtajā mūžā bija paspējis paveikt. Savu turpinājumu un piepildījumu R. Feldmanī atrada daudzas lietas, kuras Rumba paspēja iedegt viņā kopā strādājot garīgo darbu. E. Rumba kļuva par viņa skolotāju un garīgo tēvu. Kā skolnieks seko un turpina sava skolotāja iesākto darbu tā arī R. Feldmanis, pa lielai daļai darbojās tajos pašos virzienos, kuros savas pūles kādreiz bija ielicis arī E. Rumba. Vārdi, ko kādreiz R. Feldmanis teica par savu skolotāju E. Rumbu, līdzīgā skanējumā tagad tiek teikti arī par viņu pašu. Piemēram: plašais redzesloks, lūgšanas vienkāršums, Svēto Rakstu nopietnība, Jēzus Kristus personas dziļums, liturģijas izpratne, sprediķa saturs, runas māksla, kalpošanas atdeve, mācītāja stāja un personība ir tikai daži no daudzajiem piemēriem, kurus R. Feldmanis pie E. Rumbas saredzēja kā etalona vērtus. Kādā intervijā par E. Rumbu viņš teica:

„Viņš bija Dieva gara pilns, un viss, ko viņš runāja, bija uguns un kvēle, un tajā pašā laikā Dieva patiesība. Viņš mācīja Svēto Rakstu nopietnību un patiesīgumu un lūgšanas nozīmīgumu. Viņš mums iemācīja vientiesīgu, sirsnīgu lūgšanu un pieķeršanos Jēzum Kristum, kas bija ne pārgudra vai samākslota, bet vienkārša un tajā pašā laikā nopietna un dziļa.”³⁶

Šīm divām izcilām personībām, kurām Dievs bija vēlējis satīties, bija daudz kopīga. Arī ārmisijas darbs bija tas, kurā kā viens tā arī otrs bija ieguldījis savu darbu.

Pirmā sastapšanās ar ārmisijas darbu māc. R. Feldmaņa dzīvē notika, kad viņš kā adjunkts kopš 1932. gada bija piekomandēts pie mācītāja E. Rumbas Rīgas Kristus draudzē. Toreiz pēc LELB ārmisijas darba organizētāja un pirmā vadītāja bīskapa K. Irbes nāves, par ārmisijas sekretāru aicināja E. Rumbu. Līdz

³⁵Feldmanis Roberts. *Latvijas evaņģēliski luteriskās Baznīcas Konsistorijas arhīvs Roberta Feldmaņa lieta*, (turpmāk tekstā LELB KA RF), 1.f., Nr. 96.

³⁶„Dieva audums”: *Intervija ar mācītāju, profesoru R. Feldmani// Latvijas Luterānis*. – 2000. – 15. jūl.

ar to jau tad daļu no šī darba E. Rumba uzticēja arī R. Feldmanim.³⁷ Feldmanim šis laiks draudzē bija ļoti intensīvs. Paralēli tam vajadzēja atrast laiku studijām Teoloģijas fakultātē, kuras viņš pabeidza 1935. gada septembrī. Sekoja ordinācija (22. septembrī), pēc kuras Feldmanis nu jau kā draudzes vikārs varēja nepieciešamības gadījumā pilnībā aizvietot mācītāju Rumbu. Tomēr vikariāta laiks pie Rumbas Kristus draudzē nebija ilgs. Tā paša gada 1. decembrī Feldmanis sāka kalpot Valkas prāvesta iecirknī un vēlāk arī Ventspils iecirkņa draudzēs. Taču arī tur Feldmanis netika ilgi aizturēts. 1936. gadā viņš atgriezās Rīgā.

2.2. Aicinājums un apstiprināšana Ārmisijas Padomes sekretāra amatā

Kādu dienu, kad 1936. gadā R. Feldmanis bija atgriezies no kalpošanas Kurzemes draudzēs, Rīgā uz ielas viņš sastapa savu bijušo mācītāju Edgaru Rumbu. Uzzinādams, ka Feldmanis vēl nav saistīts pie kāda darba, Rumba tūdaļ aicināja viņu uzņemties Ārmisijas sekretāra pienākumus, no kuriem viņš gribēja atsacīties ļoti lielās darba slodzes dēļ. Saņēmis no Feldmaņa piekrišanu, 1936. gada 13. novembra ĀP sēdē E. Rumba vērsās pie tās ar lūgumu atbrīvot viņu no sekretāra pienākumiem un aicināja pieņemt R. Feldmaņa kandidatūru šim amatam.³⁸ Ārmisija Padome savā nākošajā 11. decembra sēdē piekrita Rumbas priekšlikumam un par jauno ĀP sekretāru apstiprināja R. Feldmani. 1936. gada 7. decembrī E. Rumba un R. Feldmanis parakstīja Ārmisijas biroja darba „Nodošanas un pārņemšanas protokolu.”³⁹ Ar šo datumu ārmisijas darbu Latvijas evaņģēliski luteriskajā Baznīcā uzņēmās tās trešais un pēdējais sekretārs mācītājs Roberts Feldmanis.

„Ar 1936. gada 1. decembri⁴⁰ biju kļuvis par mūsu Baznīcas Ārmisijas lietu pārzini, par Latvijas Evaņģēliski Luteriskās Baznīcas Ārmisijas Padomes

³⁷Feldmanis R. Op. cit., p. 11. – 12.

³⁸LELB ĀP sēdes protokols Nr. 4. Op. cit.

³⁹ Skatīt pielikumu Nr. 6.

⁴⁰Savā Autobiogrāfijā R. Feldmanis uzrakstījis 1. decembri, bet faktiskais dokumentu parakstīšanas datums ir 7. decembris. Skatīt pielikumu Nr. 7.

sekretāru. Kas nu ir darāms, jautāju sev. Kā biezas grāmatas lapas cita pēc citas, vērās šie uzdevumi. ... Mūsu rosme ārmisijas lietās vēl bija ceļama.”⁴¹

Tā Feldmanis savā „Autobiogrāfijā” raksta par pirmajiem iespaidiem Ārmisijas Padomes sekretāra amatā. Viņš saprata, ka stāv kāda liela uzdevuma priekšā tāpēc pildīja to no visas sirds, veltīdams tam daudz laika un darba. Toreiz viņš vēl nevarēja zināt, ka tieši šis viņa ieņemtais amats, nākotnē radīs daudzus jautājumus Padomju okupācijas varas pratinātājiem. Turpat tālāk savā Autobiogrāfijā R. Feldmanis definē to, ka ārmisiju viņš saprot kā Dieva pavēlē pamatotu Evaņģēlija pasludināšanu cilvēkiem, kas ir dažādās pasaules vietās:

„Nekur citur, kā Kristus prieka vēsts nešanā tiem, kas vēl tumsā, mēs nestāvam tik tieši un tik tuvu Pestītājam Viņa neatvairāmībā un norīkojumā, kur Viņš liek iet pa visu pasauli un visiem pasludināt Prieka vēsti. Tas liek mums vispirms palikt nepārtrauktā lūgšanas un pielūgšanas kopībā ar Viņu. Tas ir pirmais un neatliekamais misijas darba pamats. „Lūdziet tad jums taps dots!” Lūgšana un aizlūgšana par Kristus uzvaru nekristīgajās vai atkritušajās tautās un cilvēkos, lūgšana vienatnē, lūdzēju pulkā, dievkalpojumā.”⁴²

2.3. LELB Ārmisijas Padome

Jaunā Ārmisijas Padome pie LELB tika ievēlēta, lai labāk tiktu sekmēts ārmisijas darbs LELB. Jo šim šis darbs Baznīcā nebija tā centralizēts, kā tas notika izveidojot šo ĀP padomi. Ārmisijas darbs līdz tam noritēja Baznīcā viena cilvēka vadībā, kuru arī mēdza saukt gan par ārmisijas referentu, gan par pārzini, sekretāru, inspektoru vai pārstāvi.⁴³

ĀP noturēja sēdes notika trīs reizes gadā laikā no 1935. gada 13. decembra (pirmā sēde) līdz 1944. gada 12. aprīlim (pēdējā sēde).⁴⁴ Pirmajās trijās sēdēs ĀP sekretārs bija E. Rumba, bet pārējās desmit sekretārs bija R. Feldmanis. Tāda veidā ir redzams, ka lielāko daļu ĀP sekretāra amatu ieņēma R. Feldmanis – pēdējais ĀP sekretārs LELB.

⁴¹Feldmanis R., op. cit., p.25.

⁴²Feldmanis R., op. cit., p.26.

⁴³Skatīt apakšnodaļu 1.3.2.

⁴⁴Laikā no 1939. gada līdz 1944. gadam ĀP sēdes netika noturētas.

Mācītāja R. Feldmaņa darbu LELB Ārmisijas Padomes sekretāra amatā var nosacīti iedalīt divos laika periodos. Laika periods pirms 1940. gada 17. jūnija un laika periodā pēc šī datuma. II Pasaules karš, kas skāra Latviju 1940. gadā un vēlākā Padomju okupācija neapturēja ārmisijas darbu uzreiz, bet lika tam 1945. gadā pašam apstāties.

Ārmisijas Padomes sekretārs bija tas, kurš Baznīcā veica visu organizatorisko un informācijas darbu. Viņš sazinājās ar misijas laukiem un misijas darbiniekiem. Tajā pat laikā pēc savas iniciatīvas darbā tas varēja būt brīvs, atskaiti dodams vienīgi savam tiešajam priekšniekam – arhibīskapam. Šis arī bija vienīgais algotais amats LELB, kas saņēma atalgojumu par darbošanos ārmisijas laukā.

Kad R. Feldmanis stājās ĀP sekretāra amatā, padome viņam bija uzdevusi sagatavot apspriešanai ārmisijas darba tuvākās nākotnes projektu. Tas bija pirmais uzdevums, ko Feldmanis saņēma no LELB ĀP. Bet savukārt jau nākošajā ĀP sēdē 1937. gada 29. janvārī iesniedzot turpmākās darbības projektu, R. Feldmanis paveica savu pirmo ievērojamo darbu ĀP sekretāra amatā – iesniedza ārmisijas darba turpmākās darbības projektu.

Jau pašā sākumā, stājoties ĀP sekretāra amatā, R. Feldmanis personīgi uzņēma sakarus ar misijas darba lauku Indijā, misionāri Annu Irbi un pārējiem stacijas darbiniekiem.⁴⁵ 1937. gada jūlija un augusta mēnešos no ĀP nosūtīts R. Feldmanis devās uz Zviedriju, Igauniju, Somiju un Dāniju ar mērķi iepazīties šajās valstīs ar ārmisijas darbu. Brauciena galvenais galamērķis bija Zviedrijas Baznīcas Misijas biedrība, ar kuru Latvijas Baznīcai ir savstarpējās vienošanās līgums kopš 1923. gada. Pārējo valstu misijas tika apmeklētas turpceļā un atpakaļceļā, kopumā tajās pavadot īsāku laiku Zviedrijas Baznīcā R. Feldmanis stādījās priekšā tās arhibīskapam Eidemam un Misijas Padomes direktoram mācītājam Arvidam Bāfverfeldtam. Dānijā Feldmanis iepazīs ar ārmisijas sekretāru Akselu Holtu, kuru viņš 1938. gadā satika Tambaramas konferencē. Kā pats R. Feldmanis to atzina atskaitē par šo braucienu, ka tas bija vērtīgs tieši ar to, ka viņš ieguva daudz jaunus praktiskā darbā ieskatus Latvijas Baznīcas

⁴⁵Darba 4. nodaļā ir minēta sarakste ar misionāri A. Irbi un mācītāju Stīvenu.

ārmisijas darbā un savukārt ārzemju misijas iestādes ieguva informāciju par LELB ārmisijas darbu.⁴⁶

Darbodamies Ārmisijas Padomes sekretāra amatā R. Feldmanis bija ļoti iedziļinājies šajā – savā darbā (par kuru viņš saņēma arī algu⁴⁷) un vienlaikus arī savas dzīves aicinājumā. Ieņemdam šo amatu viņš juta lielu atbildību visas Baznīcas un Dieva priekšā, par to cik atbildīgs un nozīmīgs ir viņa darbs. Par to liecina arī viņa plašais pētniecības darbs, ko R. Feldmanis veica ārmisijas vēsturē pasaulē un jo īpaši Latvijā. Tāpat par to liecināja arī padarītā darba apjoms, ko viņš paveica pildot ĀP sekretāra pienākumus.

2.4. Roberta Feldmaņa turpmākās darbības projekts ārmisijas darbam LELB

Pēc tam, kad R. Feldmanis bija stājies ĀP sekretāra amatā, jau savā pirmajā turpmākās darbības projektā, ko iesniedza ĀP, viņš konstatēja ārmisijas darba esošo situāciju Latvijas baznīcā, nosprauda mērķus, kuri būtu jāsasniedz un izveidoja turpmākās darbības plānu.

Ārmisijas darbu un tā uzdevumus R. Feldmanis vēlējās redzēt arī kā Latvijas evaņģēliski luteriskās Baznīcas kopējo uzdevumu un tās darbu. Viņš uzskatīja, ka tiešais, tālākais mērķis būtu LELB kā misionējoša Baznīca, kurai pašai ir savs misijas lauks ar darbiniekiem un nepieciešamiem līdzekļiem tā uzturēšanai.⁴⁸ Tajā pat laikā R. Feldmanis atzina, ka līdz tam Baznīcas uzdevumi ir bijuši vienīgi mēģinājumi tuvoties šim mērķim.

Savā darbības laika pirmajā gadā Ārmisijas Padomē R. Feldmanis baznīcā fiksēja sekojošu situāciju. Ārmisijas darbs LELB notiek divos galvenajos darbības virzienos: misija Indijas dienvidos Latvijas ciemā Karunagarapuri un šīs misijas palīgdarbs Latvijā. 1937. gadā R. Feldmanis raksta, ka Karunagarapuri ciematā darbojas skola, ambulance, notiek dievkalpojumi un evaņģelizācijas darbs. Budžets uz 1937. gadu sastāda Ls 13 500, no kuriem Latvijas baznīca sedz

⁴⁶LELB ĀP sēdes protokols Nr. 8. Op. cit., p. 19. – 21.

⁴⁷LELB ĀP sēdes protokols Nr. 5. Op. cit. Šajā sēdē tiek nolemts, ka R. Feldmanim tiek maksāta alga un tiek segti arī visi ceļa izdevumi, kuri ir saistīti ar ārmisijas darbu.

⁴⁸LELB ĀP sēdes protokols Nr. 6. Op. cit., p. 12 – 15.

tikai pusi. Karunagarapuri ciematā viņš konstatēja arī vajadzības, kas galvenokārt bija saistītas ar darbinieku un līdzekļu trūkumu. Domājams, ka no šīm vajadzībām izrietēja Feldmaņa turpmākās darbība un mērķi, uz kuriem viņš, nu jau kā LELB Ārmisijas darba sekretārs (faktiskais vadītājs), virzīja un koncentrēja Latvijas Baznīcas ārmisijas darbu.⁴⁹ Darbs, ko R. Feldmanis uzskatīja, kas būtu veicams Baznīcā dzimtenē, lai veicinātu ārmisijas darbu, būtu veicams divos galvenajos virzienos: 1. līdzekļu vākšanā un 2. informācijas sniegšanā.

Vispirms līdzekļu vākšana draudzēs dažādu misijas pasākumu laikā. Feldmanis atzīst, ka līdz 1936. gadam tie ir vēl mazi – vidēji gadā daži tūkstoši lati. Bet 1937. gadā tie ir jau Ls 10 000, kas galvenokārt ienāk no draudžu kolektēm misijai Ziemsvētkos un Vasarsvētkos. Nedaudz ziedo arī Ārmisijas šūniņas pie draudzēm. R. Feldmanis uzskatīja, ka savākto līdzekļu daudzumam vajadzētu būt tik lielam, ka LELB draudzes varētu segt vismaz tos izdevumus, kas nepieciešami Karunagarapuri ciema uzturēšanai Indijā.⁵⁰

Lai līdzekļu vākšana draudzēs varētu notikt vēl efektīvāk un pēc iespējas aptvertu vēl vairāk draudzes, R. Feldmanis ierosināja pilnīgi jaunus veidus kā, jau bez pastāvošiem varētu vākt līdzekļus ārmisijas darbam: 1) krājkārbiņas ārmisijai; 2) ārmisijas grupiņas ar savu līdzekļu vākšanu; 3) rūpīgi sagatavoti misijas pasākumi draudzēs; 4) atsevišķu cilvēku ziedojumi.⁵¹

Apsverot to kāda informācija nonāk līdz draudzēm par ārmisijas darbu, R. Feldmanis atzina, ka tā draudžu locekļos veicinātu lielāku atsaucību. Viņš domāja, ka par ārmisiju draudzēs bieži ir nepareizs uzskats vai vispār neziņa par tā pastāvēšanu. Apzinoties šo situāciju draudzēs R. Feldmanis, domāja par veidiem, kā ārmisijas literatūra līdz draudžu locekļiem varētu efektīvāk. Viņš uzskatīja, ka informatīvais darbs draudzēs turpmāk varētu koncentrēties sekojošos virzienos: 1) brošūras izdošana par ārmisijas darbu; 2) ārmisiju interesentu grupiņu organizēšana draudzēs, kuri uz vietas savā popularizētu

⁴⁹Latvijas baznīcā ārmisijas darbu vadītājs bija arhibīskaps Grinbergs, bet faktiski šo darbu vadīja ĀP sekretārs Feldmanis. LVA, 1986. f., 1. apr., 5291. 1., p. 24.

⁵⁰LELB ĀP sēdes protokols Nr. 6. Op. cit.

⁵¹Ibid.

ārmisijas darbu; 4) ārmisiju dienu noturēšana draudzēs vai prāvestu iecirkņos; 5) ārmisijas bibliotēkas paplašināšana un atvēršana. Vienā no ĀP sēdēm 1937. gada 18. jūnijā R. Feldmanis ierosināja jaunatnes ikmēneša žurnāla „Jaunatnes ceļš” pielikumu „Ārmisija” izdot atsevišķi. Toreiz šis priekšlikums tika atlikts uz vēlāku laiku, bet kopš 1940. gada 1. janvāra žurnāls „Ārmisija” tika izdots jau kā patstāvīgs ārmisijas darba mēnešraksts.⁵² 1937. gada 29. janvārī ĀP sēdē R. Feldmanim tika uzticēts ārmisijas informācijas popularizēšanas nolūkos, sastādīt brošūru, kurā tiktu iztirzāti sekojoši jautājumi: Kas ir ārmisija? Kāpēc tiek darīts ārmisijas darbs? Kur Latvija strādā ārmisijas darbu? Kā ikviens var piedalīties ārmisijas veicināšanā?⁵³

Šāda rūpīga pieeja pie ārmisijas darba jau pašā savas darbības sākumā ĀP, liecina ar cik lielu un nopietnu attieksmi Feldmanis ir ķēries klāt pie šī darba.

2.5. Līdzekļu vākšana LELB draudzēs

Līdzekļu vākšana, kā jau tas iepriekš tika minēts, bija viens no diviem galvenajiem darbības virzieniem LELB ārmisijas darbībā. Draudžu saziētos līdzekļus no Latvijas ĀP sūtīja uz Zviedrijas Baznīcas Misijas Pārvaldi Upsalā.⁵⁴ Pēc tam, saskaņā ar vienošanos starp abām Zviedrijas un Latvijas Baznīcām 1924. gadā, šie līdzekļi tika izlietoti Latvijas misionāru atalgošanai un uzturam Indijā. Uz 1936. gadu Karunagarapuri kopējie izdevumi gadā sastādīja 15 000 latus, bet LELB draudžu savāktie līdzekļi ārmisijas darbam bija Ls 9 320 un 43 santīmi, kas bija nepilns santīms uz vienu LELB draudzes locekli šajā gadā. Tātad LELB šajā laikā varēja segt tikai pusi no kopējiem Karunagarapuri izdevumiem, pārējo daļu sedza Zviedrijas Baznīcas Misijas Pārvalde.

R. Feldmanis izpētot šo pastāvošo situāciju ārmisijas darbā Latvijas Baznīcā, tomēr neuzlūkoja šo situāciju par nelabojamu,⁵⁵ bet savā turpmākajā darbā joprojām mērķtiecīgi turējās pie jau pašā sākumā formulētajiem mērķiem un uzdevumiem – proti, ka nākotnē LELB kļūtu par misionējošu Baznīcu.

⁵²Ibid. p. 43.

⁵³Ibid. Op. cit. p. 32. – 42.

⁵⁴LELB ĀP sēdes protokols Nr. 3. Op. cit., p. 5. – 6.

⁵⁵Materiāli ņemti no paša R. Feldmaņa rakstītajiem materiāliem.

Līdzekļi ārmisijas darbam tika vākti dažādos veidos. Viens no interesantākajiem un iespējams arī efektīvākajiem veidiem bija „krājkārbiņas”, jeb „vācelītes”.⁵⁶ Tās rūpnieciski tika saražotas lielā vairumā. Pēc šo krājkārbiņu uzskaites žurnāliem, ar ziedojumiem atgriezto kārbiņu skaits pārsniedza 2,5 tūkstošus. Sākot šo krājkārbiņu izplatīšanu draudzēs, R. Feldmanis žurnālā „Ārmisija” liek paziņojumu, kurā uzrunā lasītājus ar sekojošiem vārdiem:

„Lai pēc iespējas ikkatram ārmisijas draugam atvieglotu piedalīšanos ārmisijas darba sekmēšanā, daru zināmu, ka ir saņemamas Krājkārbiņas ārmisijai, kurā ikdienas, vai, kad rodas kādas sevišķas iespējas uz to, ir iespējams atlikt savu mīlestības artavu Dieva valstības izplatīšanas darbam par labu. ... Uz vēlēšanos tās izsūta pa pastu pret piesūtītiem 30 santīmiem pastmarkās.”⁵⁷

Ar šo ziņojumu draudžu locekļu piesaiste šajā krājkārbiņu pasākumā nebeidzās. Nākamajos „Ārmisijas” žurnālos viņš turpināja informēt par rezultātiem, kuri sekoja jau pēc pāris mēnešiem. Žurnāla rakstos tika atzīmēti lielākie ziedotāji, nesaucot tos vārdos, lielākās ziedotājas – draudzes un jauni aicinājumi un mudinājumi atsaukties uz ārmisijas darba vajadzībām:

„Bet vai tad šāda ziedojumu vākšana var ko palīdzēt misijas darbam? Uz to ir jāatbild ar noteiktu – jā! Ziemassvētkos un Vasarsvētkos notiekošās kolektes mūsu baznīcās nekad nevar aizsniegt visus tos, vēlētos ziedot un pavisam maz ir tādu, kas tad, vienā sevišķā dienā spēs ziedot tik, viņu sirds to justu par vajadzīgu. Mazā vācelīte ļauj neuzkrītošam ikdienas mazumiņam kļūt par daudzumu un ļauj šo dāvanu pienest ik reizes, kad sirds ir uz to skubināta un roka to spēj.”⁵⁸

Žurnāla „Ārmisija” rakstos var redzēt, kā R. Feldmanis motivē šim draudžu locekļus ziedot līdzekļus. Tas, uz ko savos rakstos viņš norāda lasītājam ir, ka caur savu ziedojumu cilvēks var pateikties Dievam par Viņa lielo žēlastību.

⁵⁶Apmēram 10. cm augsta, diametrā 3cm., sarkanā, zilā, zaļā un dzeltenās krāsās. Uz tās ārējās virsmas melnbalta fotogrāfija, kurā redzami indiešu bērni sēžam uz zemes. Un sv. Rakstu vieta no Jaunās Derības.

⁵⁷Ārmisija. – 1937. – Nr.1. – p. 16.

⁵⁸Ārmisija. – 1937. – Nr.8. – p. 15 – 16.

Pēc garajiem pateicības vārdiem lasītājiem par atsaucību krājkārbiņu pasākumā, tikai raksta pašās beigās, neuzkrītoši, viņš mudina ziedot ārmisijai ar vārdiem:

„Beidzot vēl kāds svarīgs atgādinājums. Mēs esam parādnieki Dievam, Viņa žēlastības dēļ, ka drīkstam būt Viņa draudze. Mazā krājkārbiņa mums ikkatram var kļūt par pateicības upura pieņemšanas vietu Tam, kas mūs pa priekšu ir mīlējis. Tikai tādas misijas dāvanas darbam ir vajadzīgas, kuras mēs no pateicīgu parādnieku sirds Dievam pienesam. Lai Dievs mums ikvienam dod tādu sirdi.”⁵⁹

Krājkārbiņas bija sasniegušas lielas un mazas draudzes, daudz un dažāda vecuma draudžu locekļus tajās. Bija kāda draudze, kura paņēma pat 80 krājkārbiņas, cita mazāk. Bet nozīmīgākais tajā situācijā toreiz bija tas, ka šī R. Feldmaņa ieviestā līdzekļu vākšanas kārtība bija efektīvāka par to, kas darbojās Baznīcā līdz tam, kad līdzekļi ārmisijas darbam galvenokārt tika vākti no kolektēm Ziemsvētku un Vasarsvētku dievkalpojumos, misijas svētkos, kas nenotika regulāri. Krājkārbiņas bija sasniegušas lielāku draudžu locekļu skaitu – jaunus un vecus, turīgus un mazāk turīgus, aktīvos un mazāk aktīvus.⁶⁰ Krājkārbiņas tika nosūtītas uz draudzēm līdz pat 1943. gadam, kad krājkārbiņu savākto ziedojumu uzskaites žurnālā ir atrodami pēdējie izdarītie ieraksti par saņemtajiem ziedojumiem. Domājams, ka šāds līdzekļu krāšanas veids ietekmēja kopējo LELB līdzekļu ziedojumu summu ārmisijas darbā, jo līdzekļu daudzums pastāvīgi pieauga.⁶¹ Pārējie līdzekļi ārmisijas darbam tika vākti Ārmisijas dienās, draudžu ārmisijas grupiņās un no atsevišķu cilvēku ziedojumiem.

Vēl ir jāatzīmē, ka bija vēl kāds neparasts līdzekļu vākšanas veids, kas gan nebija tik ienesīgs kā citi, bet tomēr R. Feldmanis to īstenoja. Viņš to nosauca par „Pastmarku talku.” Tā sākās ar paziņojumu 1940. gada žurnāla „Ārmisija” janvāra numurā, kurā aicināja ikvienu „Ārmisijas draugu” sakrāt kopā visas aploksnes, uz kurām ir izlietotās pastmarkas, un sūtīt tās misijas vajadzībām ĀP sekretāram. Feldmanis bija uzzinājis, ka pastmarkai, kas atnāk uz

⁵⁹Feldmanis R. *Ko stāsta krājkārbiņas? // Ārmisija.* – 1937. – Nr. 8. – p.12. – 15.

⁶⁰Ibid.

⁶¹1936. g. – Ls 9 320, 43; 1937.g. – Ls 9 032,67; 1938. g. – 13 045,91; 1939. g. – Ls 14 889,19; 1940. g. – 11 274,32.

aploksnes vai pastkartes malas, ir vērtība, lai arī neliela. Ja uzkrātās pastmarkas atkal pārdod tālāk, var sakrāt ievērojamu summu. Turpmākajos „Ārmisijas” žurnālos Feldmanis ziņoja par „Pastmarkas talkas” rezultātiem. Uz žurnāla „Ārmisija” pēdējā numura iznākšanu 1940. gada augusta mēnesī, par iepriekš pārdotajām pastmarkām kopumā bija ienākuši Ls 35, 23.⁶²

Šādā veidā tika organizēta un veikta līdzekļu vākšana LELB draudzēs ārmisijas darba vajadzībām, laikā kad ĀP sekretāra amatu ieņēma māc. R. Feldmanis.

2.6. Informatīvais darbs LELB draudzēs

R. Feldmanis stājoties LELB ĀP sekretāra amatā apzināja situāciju, vajadzības un kā mērķi uzstādīja, ka LELB nākotnē varētu kļūt par misionējošu Baznīcu, kurai pašai ir savs misijas lauks ar darbiniekiem un nepieciešamiem līdzekļiem tā uzturēšanai. Bez līdzekļu vākšanas otrais svarīgais darbs šī mērķa sasniegšanai bija – sekmīgs informācijas darbs Baznīcā.

Viņš uzskatīja, ka kristīgai draudzei un kristīgam cilvēkam ir jāzina, kas ir kristīgās ārmisijas darbs, kāpēc, kur to strādā un kas ir tā darītāji. Lai pēc iespējas vairāk cilvēki Baznīcā uzzinātu par ārmisijas darbu, R. Feldmanis darīja to, kas līdz tam Baznīcā bija veikts ne tik regulāri vai nenotika vispār. Kad R. Feldmanis no 1937. gada bija kļuva par žurnāla „Ārmisija” redaktoru, var redzēt kā ir mainījies šī žurnāla saturs. Jau pirmajā Feldmaņa rediģētajā žurnālā, kā neiztrūkstošais līdz tā pastāvēšanas beigām, pēdējā lapaspusē bija sv. Rakstu lasījumi un „Aizlūgšanas”, kurās tika aizlūgts arī par ārmisijas darbu. Arvien biežāk Feldmanis publicējās nākošajos žurnālos rakstīdams par dažādām tēmām: paziņojumus par krājkārbiņām; Pastmarku talkām; atskaites par saziņotajiem līdzekļiem – ne tikai gadskārtējās, bet arī ik pēc pāris mēnešiem; ziņas no Indijas ne tikai A. Irbes rakstītās, bet arī Feldmaņa komentētās; pateicības par kopējiem un atsevišķiem ziedojumiem; sveicieni jaunu gadu uzsākot un noslēdzot; daudzi un dažādi uzaicinājumi pievienoties ārmisijas darbam, kuros Feldmanis motivē, māca, aicina, paskaidro un izskaidro ārmisijas darba nozīmi, vajadzību un

⁶²Feldmanis R. *Pastmarku talka // Ārmisija*. – 1940. – Nr. 7. – p.15.

mērķus Latvijas Baznīcā. Šo informatīvo darbu, ko R. Feldmanis veica caur „Ārmisijas” žurnālu, varētu saukt par ciešāka kontakta vai saites veidošanu un uzturēšanu starp LELB ĀP un vienkāršo draudzes cilvēku, kuru R. Feldmanis gribēja aizsniegt dažādos veidos. Nav pārsteigums, ka žurnāla tirāža arvien palielinājās un no 1940. gada tas iznāk kā patstāvīgs ārmisijas mēnešraksts.⁶³ Prāvestu iecirkņos tika rīkotas „Ārmisijas dienas”, kas ilga līdz pat 4 dienām. Tajās, ar saviem priekšlasījumiem piedalījās Latvijas Baznīcas mācītāji un misionāri no ārvalstīm. 1939. gadā LELB Virsvalde izdeva nelielu mācītāja V. Augstkalna grāmatu „Kas ir kristīgā ārmisija”, kuru Feldmanis savā Autobiogrāfijā komentē kā „lielu svētību.”⁶⁴ Skolu misijas pulciņos tika rādīti diapozitīvi un citi uzskates līdzekļi. Savā Pārskatā par 1936. gadu Feldmanis atzīmē, ka līdz tam Ārmisijas grupiņas bija tikai dažas draudzēs (Rīgas Mārtiņa un Kristus draudzēs, Tukumā, Ādažos) un ka šī grupu dibināšana nav sevišķi veicināta. Strādājot pie informatīvā darba, Feldmanis sastāda „Ārmisijas šūniņu instrukciju”, kurā māca kā šādas grupiņas ir jāveido, kuri ir tās biedri, vadītāji un kādi ir to pienākumi. Līdzīgai brošūriņai nāca pielikumi, kuros bija „Ārmisijas lūgšanas” un sv. Rakstu panti pārdomām sakarā ar ārmisiju.⁶⁵ Visbeidzot Feldmani rūpējās arī par Ārmisijas bibliotēku. Ir saglabājies grāmatu uzskaitījums, kuras 1944. gadā R. Feldmanis ir iegādājies Ārmisijas bibliotēkai kopējā summā par 1978, 95 Rbļ.⁶⁶

Šādā veidā LELB draudzēs norisinājās informatīvais darbs, laikā kad ĀP sekretārs bija R. Feldmanis. Viņa darba mērķis bija popularizēt ārmisiju un informēt draudzes locekļus par ārmisijas darbu Latvijas Baznīcā un misijas laukos visā pasaulē.

Iepriekš ir aprakstīts LELB ĀP un tā sekretāra R. Feldmaņa darbs pirmajā posmā no 1936. gada 7. decembra līdz 1940. gada 17. jūnijam. Šo veiksmīgo viņa darbību tajā pašā gadā apturēja II Pasaules karš. Karš būtiski izmainīja Latvijas

⁶³LELB ĀP Protokols Nr. 13. Op. cit., p. 43. – 44.

⁶⁴Feldmanis R. *Autobiogrāfija*. Op. cit., p. 27.

⁶⁵Skatīt pielikumu Nr. 20.

⁶⁶Skatīt pielikumu Nr. 21.

Baznīcas iepriekš nospraustos mērķus un līdz ar to mainīja arī pašu ārmisijas darbu, kas būtu bijis veicams turpmāk.

2.7. Ārmisijas darbs LELB pēc 1940. gada 17. jūnija

Karš un tam sekojošie notikumi, skardami arī Latvijas Baznīcas dzīvi, ietekmēja arī Baznīcas ārmisijas aktivitātes. Sākās ārmisijas darba ierobežošanas laiks. Sakari ar misijas lauku Indijā pārtrūka, tieša sazināšanās ar misionāri A. Irbi vairs nebija iespējama, tāpat kā citi reliģiski izdevumi tika apturēti, aizliegtas bija arī žurnāla „Ārmisija” publikācijas.

Šīs sekas ir vieglāk izprotamas, ja ņem vērā ārmisijas darba stāvokli, kas ir apskatīts iepriekšējos paragrāfos. Bez jau minētajiem faktiem un analīzes, salīdzinot situāciju pirmajā un otrajā ārmisijas darba posmos, pie šī būtu jāmin vēl citi interesanti fakti:

Līdz 1940. gadam ārmisijas darbs Latvijas Baznīcā un draudzēs bija paspējis nostabilizēties. Piedalīšanās un atsauksme uz to nebija vairs ar gadījuma raksturu, bet regulāras un paredzamas. Draudžu locekļu piedalīšanās ārmisijas darbā bija pieaugoša. Saziedoto līdzekļu daudzums gadu no gada palielinājās, bet jau 1941. gadā tas jau sāk mazināties:

1936. g.	Ls	9 320,43
1937. g.	Ls	9 032,67
1938. g.	Ls	13 660,91
1939. g.	Ls	14 889,19
1940. g.	Ls	11 274,40
1941. g.	Rbļ	1 234,40

Par to, ka ārmisijas darbs noritēja sekmīgi liecināja arī tas, ka 1941. gada 18. jūnijā tika noturēta ārmisijas referentu pirmā sapulce. Līdz tam Baznīcā par šādu darbinieku vajadzību bija runāts daudz, pat pieņemti lēmumi par referenta amata izveidošanu katrā prāvesta iecirknī.⁶⁷ II Pasaules karš pārtrauca arī turpmākās misijas vietas ierīkošanu Indijā. Pēc LELB pārstāvju misionāres A. Irbes un māc R. Feldmaņa pārrunām ar Zviedrijas Baznīcas misijas direktoru un

⁶⁷Mačulāns A. Op. cit.

arī Indijas misijas lauka pārzini, Prof. Westmani 1939. gadā, Zviedrijas Baznīcas Misijas Pārvalde piekrita pārstrādāt 1924. gada 31. janvāra vienošanos. Jaunā – labotā vienošanās paredzētu, ka Zviedrijas Baznīca Latvijas Baznīcas ārmisijai nodotu savu misijas lauku Karunagarapuri ciematu, bet joprojām apņemtus to uzturēt, līdz tam laikam, kamēr Latvijas Baznīca būtu pati to spējīga uzturēt. Tika uzsāktas sarunas šajā jautājumā taču kārš tās pārtrauca. Par ārmisijas darbu šajā laikā R. Feldmanis savās atmiņās raksta:

„Kara jūklī, vēl pirms Latvijas okupācijas, bija iespējams informatīvais darbs draudzēs, bet sakari ar ārpusauli bija gandrīz pilnīgi pārtrūkuši. Pirmajā Padomju okupācijas periodā 1940./41. g. tie pārtrūka pilnīgi. Vācu okupācijas laikā noslēgtība bija pilnīga, bet informatīvais darbs draudzēs varēja daļēji turpināties. Otrajā Padomju okupācijas periodā, kas iesākās 1944. g. oktobrī, zuda arī gandrīz šī iespēja pilnīgi.”⁶⁸

No 1940. gada augusta mēneša tika aizliegts žurnāls „Ārmisijas”. Tāpat kā darbs draudzēs pēc 1940. gada 17. jūnija tika ierobežots, tādi paši ierobežojumi bija arī ārmisijas darbiniekiem. Šajā laikā vairs netika noturētas ĀP sēdes. Sakari ar misionāri A. Irbi pārtrūka, bet savos materiālos R. Feldmanis raksta, ka 1940. gada jūlija mēnesī radās iespēja informēt misionāri par situāciju, kas bija radusies Latvijā, tāpat arī 1940. g. novembrī Zviedrijas Baznīcas misijas direktoru, vienlaikus lūdzot viņam uzņemties tālāko Karunagarapuri ciema uzturēšanu.⁶⁹ Šajā Baznīcai grūtajā laikā situācijā Baznīcas Virsvalde atļāva ārmisijas darbam izmantot Ziemsvētku un Vasarsvētku kolektes, kā tas bija agrāk. Tāpat līdzekļi ārmisijai joprojām ienāca no cilvēkiem, kas turpināja ziedot šim darbam. Aprakstot okupācijas laikā radušos situāciju Baznīcā un līdz ar to arī ārmisijas darbā, R. Feldmanis raksta, ka šis laiks bija raksturīgs ar jaunu misijas darbinieku pieteikšanos darbam misijā – to starpā bija arī mācītāji.

R. Feldmanis nepārtrauca darbu ārmisijā, bet turpināja vākt līdzekļus un aicināja atsaukties jaunus draudžu darbiniekus šim darbam. Viņa aicinājuma un mudinājuma vārdi negaidīja izdevīgu situāciju vai apstākļu labvēlīgu sakritību.

⁶⁸Ķiploks E. *Taisnības dēļ vajātie*. Latviešu Ev. Luteriskā Baznīca Amerikā, 1933. – p. 187.

⁶⁹Skatīt pielikumu Nr. 22.

Nevarēdams vairs publicēt aicinājuma rakstus žurnālā „Ārmisijā”, viņš turpina to darīt „Baznīcas Ziņās”. Šajā iespēju ierobežotajā laikā R. Feldmanis mudināja cilvēkus pievērsties ārmisijas darbam un nosprauda jaunus darba uzdevumus un iespējas:

„Mūsu tagadējais uzdevums ir sagatavoties tam laikam, kad Dievs atkal piešķirs iespējas sazināties ar misijas lauku un tiem, kas tur gaida mūsu palīdzību. Šī diena reiz noteikti pienāks. Un vai mums, ja mēs tad būsim tukšām rokām un atsalušām sirdīm!”⁷⁰

Norādot cilvēkiem uz to, ko var darīt ārmisijas darba labā arī kara laikā, R. Feldmanis akcentēja, ka ārmisijas darbs praktiski varētu un vajadzētu notikt sekojošos virzienos: 1. Vispirms aizlūgšanās par ārmisijas darbu visā pasaulē; 2. Ārmisijas darba organizēšana Latvijas Baznīcā, kurā ļoti liela nozīme būtu tieši ārmisijas referentiem un to sanāksmes; 3. Būtu vajadzīgs, lai ārmisijas darba veicinātāji sadarbotos un viens otru atbalstītu Ārmisijas dienās; 4. Vajadzētu aicināt jaunus misionārus un tos sagatavot.⁷¹

Ārmisijas darbs laikā no 1940. g. 17. jūnija līdz apm. 1945.gada galvenokārt norisinājās Latvijas iekšpusē, bet R. Feldmanis joprojām gaidīja un cerēja, ka pavērsies iespējas uzkrātos līdzekļus un sagatavotos cilvēkus izsūtīt ārmisijas darbā un līdz tam izolētībā uzturēto ārmisijas darbu varētu atjaunot un turpinātu kā līdz tam. Šāda diena tomēr nepienāca tik drīz, kā to varbūt R. Feldmanis bija gaidījis. Tāpēc jaunais, tikai nesen Latvijas Baznīcā iesāktais, ārmisijas darbs tik drīz vien neturpinājās un nav tajā atjaunots vēl joprojām arī šodien.⁷²

Tomēr drīz vien sakari ar misijas lauku Indijā tika atjaunoti, kad tos ārzemēs nodibināja no Latvijas izbraukušie bēgļi uz Amerikas Savienotajām Valstīm. Viens no pirmajiem, kurš nodibināja sakarus ar misionāri Annu Irbi bija mācītājs Edgars Ķiploks. Sākumā atbalsts misijai Indijā no latviešiem ārzemēs nebija organizēts. Bet, kad 1958. gadā tika nodibināta LELDAA (Latvijas

⁷⁰Feldmanis R. *Mūsu baznīcas ārmisijas darba patreizējie uzdevumi un iespējas // Baznīcas Ziņas*. – 1943. - p 3.

⁷¹Ibid.

⁷²2003. gads.

Evaņģēliski luterisko draudžu apvienība Amerikā), pie Baznīcas virsvaldes izveidoja arī ārmisijas referenta amatu, kas nodarbojās konkrēti ar ārmisijas darbu un to saistītajiem jautājumiem. Pirmais par ārmisijas referentu tika iecelts LEELDAA pārvaldes loceklis mācītājs P. Nesaule. Pēc septiņpadsmit gadiem 1957. gadā, kopš 1940. gada „Ceļa Biedra” ceturtajā numurā, tika uzrakstīts pirmais vispārējais aicinājums latviešu draudzēm un to locekļiem atbalstīt ārmisijas darbu. Šis un arī turpmākie ziedojumi tika nosūtīti Annai Irbei. Vēlāk atjaunojot stabilu saraksti ar Annu Irbi, „Ceļa biedrā” parādījās ziņas un raksti no Dienvidindijas, kas arvien vairāk rosināja vispārēju interesi par misijas darbu. Turpmāk ārmisijas darbu Dienvidindijā un arī citur, koordinēja, organizēja un līdz pat šodienai atbalsta Latvijas Evaņģēliski luteriskā Baznīca ārpus Latvijas.

2.8. Ieplānotie, bet nenasniegtie mērķi

Kad 1938. / 39. gadu mijā R. Feldmanis bija Indijā uz III Starptautisko misijas konferenci viņš tikās arī ar Zviedrija Baznīcas misijas vadītājiem, lai pārrunātu turpmāko saderību misijas darbā. Šis tikšanās rezultātā tika sperts nākošais solis pēc pirmās sadarbības vienošanās, par kuru savā starp bija vienojušās Zviedrijas un Latvijas Baznīcas. Situācijā, kad Latvijas misijas stacijā Karunagarapuri ciematā bija redzama attīstība, kad Latvijas Baznīcā pieauga ārmisijas ziedojumu daudzums, kad Zviedrijas Baznīcas Ārmisijas Pārvaldes pārstāvji bija labi noskaņoti pret Latvijas Baznīcas aktivitātes palielināšanos misijas laukā Indijā, bija radusies izdevība pārskatīt 1924. gada 31. decembrī noslēgto vienošanos starp abām Baznīcām un veikt tajā zināmas korekcijas. Šajā sakarā 1939. gadā no 19. – 21. februārim Kodī un Maduras pilsētās (Indijā) notika apspriede, kurā no Zviedrijas puses piedalījās misijas direktors Arvids Bäfverfeldts un profesors Dr. theol. K. Westmans, bet no Latvijas puse misionāre A. Irbe un ĀP sekretārs R. Feldmanis. Apspriedes rezultātā notika vienošanās par projektu, kas vēl būtu jāapstiprina abu Baznīcu vadībām. Šajā projektā tika paredzēts, ka Latvijas Misija Indijā varētu pārņemt misijas darbu tajā Koiminatoras iecirkņa apvidū, kas piederēja Zviedrijas Misijas laukam. Šī vienošanās paredzēja arī to, ka, Zviedrijas Baznīca misijas vietu Latvijas

Baznīcai nodod pakāpeniski, jo Latvijas misija nebūtu spējīga to pārņemt uzreiz. Tāpēc šis līgums arī paredzēja to, ka Zviedrijas Baznīca uztur Latvijai piešķirto misijas lauku, līdz laikam, kad Latvija pati spēs to uzturēt. Darbiniekiem Latvijas misijas laukā ir jābūt latviešiem. Un tiklīdz kādu gadu Latvijas Baznīca par saviem saziņotajiem līdzekļiem būtu spējīga uzturēt savu misijas staciju, tad Zviedrijas Baznīcas misija var nodot attiecīgo misijas staciju Latvijas misijai.⁷³

1939. gada 2. jūnija ĀP sēdē šis jaunais līguma projekts tika stādīts priekšā padomei, kura nolēma to nodot apstiprināšanai Baznīcas Virsvaldei.

2.9. R. Feldmaņa ārmisijas darba izpratne un motivēšana misijas darbam

Kad 2000. gada 30. jūlijā pēc dievkalpojuma Kristus draudze savu mācītāju R. Feldmani bija sveikusi viņa deviņdesmit gadu jubilejā, mācītājs teica uzrunu par ārmisijas darbu. Savas uzrunas beigās viņš īsi piebilda:

„Tas ir ārmisijas lietās ļoti paviršs un maz izteiksmīgs pārstāstījums.”⁷⁴

Šī intervija ir viena no nedaudzajiem avotiem, kurā var atrast to, kā R. Feldmanis definēja ārmisiju, kā viņš to skaidroja, saprata, ko ārmisijas darbs nozīmē Baznīcai un kā viņš motivēja cilvēkus nodoties šim darbam.⁷⁵ Ir saglabājušies samērā maz materiāli, kuros varētu atrast līdzīgu informāciju, tomēr no esošajiem var gūt skaidru un pietiekami plašu priekšstatu par to kā R. Feldmanis definēja, ne tikai vien Latvijas, bet visas kristīgās Baznīcas ārmisijas darbu.

Vispirms ārmisijas darbu R. Feldmanis uzskatīja par neatņemamu jebkuras Baznīcas sastāvdaļu. Kad viņš runāja par Baznīcas uzdevumiem ārmisijas darbā, tad tā vienlaicīgi bija arī cilvēku izglītošana un atgādinājums tiem par kristīgās misijas unikalitāti un absolūto nepieciešamību. Meklējot, kur ir atrodams motivējošais, kas cilvēkiem liktu domāt un darboties ārmisijas darbā, R.

⁷³LELB ĀP Protokols Nr. 12. Op. cit., p. 32. – 42.

⁷⁴Stalte G. *Roberts Feldmanis un ārmisija // Svētdienas Rīts*. – 2000.g. Nr. 9.

⁷⁵Plašākais informācijas avots ir LELB ārmisijas darba mēnešraksts „Ārmisija”, kurā R. Feldmanis kā ārmisijas sekretārs publicēja dažādus rakstus par ārmisiju. Arī R. Feldmaņa arhīva materiāli satur daudz informācijas par viņa darbību LELB ārmisijas nodaļā (ārmisijas darba vēstures pētījumi, kas ir saistīti ar latviešu tautu; atskaites par savu darbu ārmisijas darba sekretāra amatā). Diemžēl nav atrasts neviens no priekšlasījumiem vai sprediķiem, kurus R. Feldmanis bieži noturēja LELB draudzēs vadīdams ārmisijas darbu.

Feldmanis to saredzēja tieši Baznīcas garīgajā vienotībā un nedalāmībā uzdevumam, ko tā ir saņēmusi no sava Kunga. Ārmisijas padomes atskaitē par LELB ārmisijas darbu 1937. gadā Feldmanis rakstīja:

„Misijas darbs ir vienmēr nemaldīga mēraukla kādas Baznīcas garīgajai dzīvībai un modrībai. Atkarībā no tā, vai kāda Baznīca strādā misijas darbu vai nē, stāv viņas īstā vērtība un viņas dzīvības spēki. Strādājot misijas darbu nozīmē atrasties ciešā vienībā ne tikai ar Kristus pavēli, bet arī ar Viņa svēto Miesu – Viņa Baznīcu zemes virsū un debesīs.

Misijas darba sekmēšana ir mūsu dzimtenes Baznīcas garīgās dzīvības jautājums. Nevienas kristīgās Baznīcas vērtību nenosaka ne tās skaitliskais lielums, ne atrašanās vieta, ne bagātība, izkoptā zinātne, ne senas tradīcijas, ne fundamentālu reformu mēģinājumi, bet gan tas, vai tā atrodas Kristus svētās Miesas – Viņa kopējās Kristīgās Baznīcas vienībā, un vai tā ir līdzdalīga pie šīs Kristus miesas ciešanām un prieka. Šī kopība ir dota misijas darbā. Šai pasaulē arī nemaz neeksistē kāda Latvijas vai Amerikas vai Indijas Baznīcas par sevi – ir tikai viena pati Kristus miesa, ir tikai viens pats kopīgs darbs – Kristus ķēniņa valsts celšana visā pasaulē un pie tā mums jābūt līdzdalīgiem. Norobežošanās uz savām lokālajām interesēm nenovēršami noved pie sakaru pārtrūkšanas ar kopējo Jēzus vīna stāda dzīvības avotu un tālāk pie garīga sastinguma un nāves. Austrumu nacionālās Baznīcas – koptu, sīriešu, armēņu, chaldeju, nestoriāņu un abesīņu – šai ziņā ir satriecoši piemēri. Aizmirsdamas misijas darba pienākumu un pievēršdamās savām šaurajām nacionālajām interesēm, tās ir mūsu dienās kā nedzīvi zari pie Kristus Baznīcas koka.

Misijas darbs ir mūsu Baznīcas apliecības darbs. Ticības apliecības skaitīšana no altāra nespēj sasildīt mūsu dvēseles īstā ticības ugunī, ja tai neiet līdzī apliecības darbi, kas raksturo misiju.

Kopējā darba situācija mūs steidzina pie rosīgāka misijas darba.”⁷⁶

Kad R. Feldmanis darbojās LELB Ārmisijas padomes sekretāra amatā, rakstus par ārmisiju viņš publicēja baznīcas ikmēneša izdevuma „Jaunatnes ceļš” pielikumā „Ārmisija”. Tie ir plašākais avots, kurā ir atrodamas R. Feldmaņa

---

⁷⁶Skatīt Pielikumu Nr. 19.

publikācijas par ārmisijas darbu. No 1937. gada februāra mēneša māc. R. Feldmanis ir atbildīgais par pielikuma „Ārmisija” redakciju. Ar šo laiku nākamajos numuros var konstatēt ievērojamas izmaiņas, kas attiecas uz rakstu saturu un mērķi. Turpmākie raksti ir ne tik vien ar informatīvu raksturu, bet arī tādi, kas motivē darboties ārmisijas labā, tie norāda veidu un iespējas kā var piedalīties LELB ārmisijas darbā. „Ārmisija” pēdējā lappuse parasti ir atvēlēta apcerei par kādu Sv. Rakstu periskopi, kas saskan ar Baznīcas liturģisko gadu, kā arī regulārajām aizlūgšanām: par Indijas kristīgajiem, par dzimtenes baznīcu un par jauniem misijas darbiniekiem no Latvijas.

Apzinādamies, ka ārmisijas darbā vēl ir daudz darāmā un ka Latvijas Baznīcas ieguldījums šajā darbā ir tikai savas attīstības tikai pašā sākumā, R. Feldmanis arvien izcēla un atzīmēja to, ka jau paveiktais un ieguldītais ir augsti novērtējams piensesums kopējā Baznīcas misijas darbā pasaulē. 1939. gada novembra žurnālā „Ārmisija” īpaši izceļot arī Latvijas valsts dibināšanas svētkus, R. Feldmanis rakstīja:

*„Retas ir tās tautas un, pie kurām Dieva brīnišķie ceļi, bagātā svētība un augstais padoms parādītos tik vareni kā pie Latviešu tautas. Nebrīvības jūgā ilgus gadus simtus locīta, daudzās ciešanās pārbaudīta, pazemota un sāpēs kausēta, svešumā izklīdināta, tā ir pēc Dieva svētā padoma pa Viņa brīnumu pilnīgajiem ceļiem vadīta, atkal kopā sakrāta, jauniem spēkiem stiprināta, saulītē celta. ...Tāpēc ikviens dievbijīgs latvietis, svinēdams mūsu patstāvīgās, atjaunotās un Dieva svētītās valsts augsto goda dienu, pateicībā un priekā piemin Dieva lielos darbus un liecina līdz ar Dieva Vārdiem: „Šī ir diena, **ko tas Kungs ir darījis**, priecāsimies un līksmosimies par to!”*

Bet lielas priekšrocības vienmēr saistās arī ar svarīgiem uzdevumiem. Mūsu tauta ir aicināta vairogt garīgās vērtības un strādāt darbus, kas neiznīkst līdz ar aiztecējušiem gadiem un aizejošām paaudzēm. Mūsu spēks nav ne mūsu tautas skaitliskais lielums, nedz vareni cietokšņi vai liels daudzums spēcīgu kara ieroču. Mūsu spēkam jābūt Dieva bijībai un darbam, kas saskan ar Viņa prātu. Savai tautai labu vēlot, viņas godu un labklājību ceļot, mums ir no Dieva puses

likti svarīgi uzdevumi un sasniedzami augsti mērķi. Lai tos panāktu mums ir spēcīgi jādarbojas k r i s t ī g ā s dzīves un uzdevumu virzienā. ...

Šai laikā mēs ar pateicību Dieva priekšā pieminam, ka ir pagājuši jau 15 gadi, kopš no latviešu tautas, viņas evaņģēliskās Baznīcas uzdevumā ir izgājuši misijas darba laukā Indijas dienvidos pirmā misijas darbiniece latviete brīvās Latvijas pastāvēšanas laikā. Ir aiztecējuši jau gandrīz septiņi gadi, kopš Indijas dienvidos, pagānisma tumšākajos apvidos, ir ar Latvijas evaņģēlisko draudžu locekļu mīlestības dāvanām un aizlūgšanām uzcelts nelielais Karunagarapuri ciemats, ko mūsu misijas darba mīļotāji sauc mīlā un nozīmīgā vārdā par „Latvijas ciemu”, jo šeit latviešu tautas uzdevumā atskan Kristus Priecas vēsts Indijas nekristīgajiem, saucot viņus priecāties tai gaišumā, kas tik vareni ir priecinājis, apgaismojis un sildījis latviešu tautu viņas grūtajās dienās un devis viņai garīgo spēku veikt lielus uzdevumus un pastāvēt pārbaudījumos. Arī šai darbā Dievs ir latviešu tautai licis piedzīvot tādu svētību, kas nav mērojama ar parastajiem mēriem. Samērā tik īsajā laikā jaunajā kristīgajā draudzē jau ir sapulcētas pusotra tūkstoša dvēseļu un jauni pulki neatturami nāk vienmēr klāt.

Bet vai šis darbs nav pārāk nenoziņmīgs un pat lieks mūsu tautai? Vai tas spēj viņai ko dot? Protams, ne šos misijas darba panākumus, arī misijas darbu vispār nav iespējams mērot ar taustāmām mērauklām. Tas mums patiesi nedod zeltā vai graudā mērojamu ieguvumu, drīzāk prasa vēl zināmus upurus. Tomēr tam nāk līdzī tādī ieguvumi, kas mums nedrīkst būt vienaldzīgi. M ū s u t a u - t a s u n v a l s t s l a b ā s l a v a, kas kļūst zināma pasaules tautu starpā, nevar būt mums vienaldzīga vai nesvarīga. Mūsu mākslinieki un sporta organizācijas ar saviem priekšlikumiem un spēlēm ir centušies daudz darīt šai ziņā. Mums ir prieks un gandarījums, ka ārzemēs daudzina mūsu tautas skaistos tērpus un daiļās dziesmas, vai mūsu jauniešu vingrumu. Bet mums nevar būt nesvarīgi, ja svešas tautas sāk daudzināt mūsu tautas kristīgo garu, upuru nešanas prieku un kalpošanas nopietnību. Šai ziņā mazais Karunagarapuri ciemats un Latvijas vārdā viņā veiktais vārds Kristus Evaņģēlija pasludināšanā ir jau paguvī nodibināt spožu slavu mūsu dzimtenei un tautai arī tālajā Indijā, pie tam, ne vien indiešu starpā vien, bet arī angļu, zviedru, dāņu, amerikāņu un

citū tautu starpā, kuru kristīgie darbinieki mērojuši garus papildus ceļus, lai tikai cienībā un apbrīnā nolūkotos uz tur veikto darbu.”⁷⁷

Šie vārdi liecina, ka LELB ārmisijas darbu R. Feldmanis nesaistīja tik šauri, ka tas būtu attiecināms vienīgi uz Baznīcu un ka tā panākumi vai zaudējumi ir vienīgi Baznīcai saistoši. Misijas darbs pēc viņa domām ir arī visas tautas darbs ar ko tā var lepoties vai kaunēties. Kādā citā vietā R. Feldmanis par to raksta:

„Tautas, kas strādā misijas darbu, ieiet pasaules vēsturē un viņu vārdi tur ar mīlestību rakstīti paliek gaišākā piemiņā, nekā lielu ķēniņu vai varenu karavadoņu vārdi. Šai ziņā taisni mazākās tautas ir jau paguvušas iemantot nedalītu mīlestību un neaptumšojamu cieņu ar savu darbošanos.”⁷⁸

Kā ieguvums ir arī tas, ka katra tauta, un tai skaitā arī latviešu, kas veic misijas darbu, gūst no tā ko tādu, kas citādi tām nebūtu pieejams – par šīm tautām aizlūdz. Par to R. Feldmanis rakstīja sekojošo:

„Misijas darbs ir, līdzīgi katrai tīrajai kristīgajai darbošanai, drošākā miera un mīlestības saite, kas saista kopā tautas un zemes. Karunagarapuri draudze, kas ikdienas sanāk uz savām lūgšanas reizēm un dievkalpojumiem, ir ieslēgusi Latviju un latviešu tautu savās sirsnīgajās aizlūgšanās un pateicībā Dieva priekšā. Tas ir svētības avots mūsu tautai, jo mēs zinām, un esam paši ikviens pie sevis piedzīvojuši, kāda vērtība un spēks ir sirsnīgai un ticīgai aizlūgšanai. To pateicībā apzinādamies, stiprināsimies savā kalpošanā šiem mūsu brāļiem iekš Kristus, līdz ar to celdami mūsu tautas godu saules spožumā un zelta vērtīgumā!”⁷⁹

Mācītājs R. Feldmanis palika uzticīgs misijas darbam līdz pat savai nāvei. Misionāra darbu viņš uzskatīja par savas dzīves aicinājumu. Savā deviņdesmit gadu jubilejā, kad ev. lut. Kristus draudze pēc dievkalpojuma savam mācītājam bija uzdāvinājusi indiešu mīlestības un cieņas apliecinājumu – ziedu vīteni, R. Feldmanis teica:

⁷⁷Feldmanis R. *Tautas un tēvijas gods un ārmisijas darbs // Ārmisija. – 1939. – Nr. 11. – p.2 – 5.*

⁷⁸Ibid.

⁷⁹Ibid.

„Īsta modināšana patiesai ticībai, nevis ierosināšanai uz kaut kādiem labdarības darbiem – tā ir ārmisija. Tur kur bija pamodināts ārmisijas darbs, tur arī draudžu darbs bija pavisam kas cits. ... Tādēļ, ka ārmisijas darbs nav viens speciāls nodarbošanās veids, kas tiek ieteikts. Sak’ tagad padarbojieties tanī veidā, teiksim, malkas zāģēšana ir izdevīgāka, nekā skaldīšana. Te nav izvēle par kaut kādu izdevīgāku vai patīkamāku darba veidu, bet ārmisija savā būtībā prasa no cilvēka īpašu nostāju. Viņa visas būtības nostāju, tas ir, ka Kristus Evaņģēlijs ir Dieva dotās žēlastības dāvana, svētība mums un ka mēs, kristīgā draudze, dzīvojam no Dieva svētā vārda un Viņa patiesības. Dzīvojam! Un tas ir mūsu dārgums, un, ja mēs kaut ko gribam otram darīt labu, tas ir dot viņam daļu arī darboties, just dzīvot līdzīgu tur, kur šis darbs izpausts. Ārmisija prasa šo sirds degšanu un nepacietību. Mēs nevaram to izturēt, paši baudīdami Evaņģēlija bagātību, svētību un žēlastību, ka ir cilvēki, kas to nepazīst un nezina. Tā ir tā svētā nepacietība, tas ir tas svētais nemiers, tā ir tā nerimšana, kāpēc cilvēki skrien pāri pār jūrām un kalniem, tikai lai būtu tur pie tiem melniem, brūniem, dzelteniem vai kādiem cilvēkiem, lai viņiem aiznestu Evaņģēliju. Viņi nevar to izturēt, zinādami: „Ir cilvēki, kuriem taču nav šīs lietas.””⁸⁰

Šie Feldmaņa sacītie un rakstītie vārdi skaidri parāda to, ka misiju⁸¹ viņš neatdalīja no Baznīcas darba, pat vēl vairāk – misija pēc viņa domām ir darbs, kas Baznīcu raksturo, tās uzdevumā un izpausmēs jebkurā pasaules malā. Vajadzību un šī darba atjaunošanu pēc šāda uzdevuma papildīšanas Feldmanis redzēja arī pie Latvijas ev. lut. Baznīcas. Viņš dziļi pārdzīvoja, ka LELB nav atjaunojusi Ārmisijas padomi un aizrādīja uz nevēlēšanos atjaunot pirms kara iesākto darbu.

⁸⁰Stalte G. Roberts Feldmanis un ārmisija // Svētdienas Rīts. – 2000.g. Nr. 9.

⁸¹Teksta konteksts liecina, ka tajā iet runa par ārmisijas darbu.

2.10. III Starptautiskā misijas konference Tambaramā 1938. gadā

2.10.1. Starptautisko misijas Konferenču sasaukšanas iemesls

Laikā 19. gadsimtā kad kristīgās Baznīcas evaņģēliskajā daļā ārmisijas darbs sāka organizēties, tā attīstība noveda pie pārsteidzoši lielas dažādības un sadalīšanās. Dažādo Baznīcu un novirzienu aktivitātes sacentās savā starpā un tāpēc iznākums bieži bija vienpusīga darba un līdzekļu sadalīšanās. Piemēram, vienā pašā Ķīnā darbojās 110, Japānā 52, Āfrikas dienvidos 45, Madrasas provincē Indijā 41 un Kongo tautas republikā 26 dažādas evaņģēliskās ārmisijas biedrības vai iestādes. Kaut arī pasaulē vēl bija daudz un nepilnīgi apkopti misijas apgabali, šīs biedrības ne vienmēr ievēroja savstarpējās robežas.⁸² Uz divdesmitā gadsimta sākumā netrūka nedz gribētāju, nedz līdzekļu, nedz arī darītāju, bet tas, kas trūka gan bija plānveidīgas, mērķtiecīgas, vienas organizācijas un izplānota darba sadalījuma. Šāda situācija atsevišķās misijas biedrībās un to darba vadītājos ierosināja vajadzību pēc vispasaules misijas darbinieku kongresa rīkošanas.

Pirmais šāds kongress sanāca Skotijas pilsētā Edinburgā (Edinburgh).⁸³ Dažas šaurāka apjoma konferences bija notikušas jau kādus gadus agrāk Londonā, Ņujorkā⁸⁴ un citur, bet nevienā no tām evaņģēliskā ārmisija nebija tik plaši pārstāvēta kā 1910. gada sanāksmē. Tajā piedalījās 1355 delegāti no 159 dažādām misijas biedrībām un iestādēm (46 Anglijā, 60 ASV ziemeļos un Kanādā, 41 dažādās valstīs Eiropas kontinentā un 12 misijas laukos Āzijā, Āfrikā un Austrālijā). Tā galvenokārt bija Eiropas un Amerikas misiju biedrību konference, kuru galvenā uzmanība tika vērsta uz diviem misijas apgabaliem – Āfriku un Āziju. Šai konferencei ar lielu uzmanību sekoja dažādas Baznīcas, bet dažas dienas, bez delegātiem vien tajā piedalījās līdz pat 3000 viesu. Konferences darbs risinājās 8 komisijās, kas bija noorganizētas jau pirms 2 gadiem un sagatavojušas plašus materiālus konferences darbam.

⁸²Shivute T. *The Theology of Mission and Evangelism in the International Missionary Council from Edinburgh to New Delhi*. Helsinki: Finnish Missionary and Ecumenics, 1980. – p. 15.

⁸³Ibid., p. 12.

⁸⁴Ibid., P. 18.

2.10.2. I Starptautiskā misijas konference Edinburgā 1910.gadā „Vispasaules misijas plānošana un stratēģija”

Sanāksme Edinburgā nav vērtējama kā noslēgums ilgai iepriekšējai attīstībai, bet gan kā sākums, kas ievada jaunu posmu evaņģēliskajā ārmisijā. Tā bija pirmā konference, uz kuras gūlās jauni līdz šim nedarīti pienākumi. Ar šo sanākumi sākās jauns ārmisijas laiks, kurā tās darbs tika nostādīts starptautiskā līmenī. Sevišķi tika uzsvērts, ka evaņģēliskā ārmisija ir jāsaskaņo un jādara par viengabalainu. Tai nevajadzētu būt kopīgam vienīgi pamatam vai vienādiem mērķiem, bet evaņģēliskajai ārmisijai pasaulē ir nepieciešama arī plānveidīga misijas stratēģija un politika, kas ir Romas katoļu Baznīcas lielā priekšrocība. Konferences jautājums bija misijas stratēģija un nevis teoloģija.⁸⁵

Edinburgā konferencē ievēlēja „Turpināšanas komiteju” (Continuation Committee) ar 40 locekļiem, kuri turpinātu iesākto darbu. Pirms 1910. gada tikai divās zemēs – Vācijā un ASV ziemeļos pastāvēja „Nacionālās misijas padomes”, kurās piedalījās visu ievērojamāko misijas pasākumu pārstāvji. Pēc komisijas ierosinājuma šādas nacionālas padomes tika dibinātas pēc iespējas vairākās zemēs. Divdesmitā gadsimta 20 – jos gados tās tika izveidotas ap 30 valstīs un ne tikai tajās, kuras izsūtīja misionārus, bet arī jaunajās kristīgajās baznīcās misijas zemēs Ķīnā, Indijā un citur. Šī „Turpināšanas komiteja” (Continuation Committee) pēc Pirmā pasaules kļuva par „Starptautisko misijas padomi” (International Missionary Council), kurā ietilpst dažādu valstu misijas padomju pārstāvji. Šī padome turpmāk noteica vadlīnijas evaņģēliskās ārmisijas darbam visā pasaulē.

1910. gada sanāksmes ievadītā attīstība panāca, ka evaņģēliskās ārmisijas darbs kļuva vienots un tika nodibināta cieša sadarbība starp dažādo tautu un ticību misijas vadītājiem.

---

⁸⁵Shivute T. Op. cit. p. 26.

2.10.3. II Starptautiskā misijas konference Jeruzalemē 1928. gadā

„Kristīgā pasaules misija krīzē”⁸⁶

Lai arī Edinburgā sanāksme tika plānota, kā sākums ar turpinājumu, tomēr Pasaules pirmā kara radīto draudu dēļ šim turpinājumam pienāca laiks tikai pēc gandrīz divdesmit gadiem. Nākošā Vispasaules misijas Konference notika 1928. gada marta beigās un aprīļa sākumā Elejas kalnā Jeruzalemes tuvumā. Šoreiz šī sanāksme notika daudz šaurākos apmēros. Dalībnieku skaits bija tikai 250 no 51 valsts. Ne vien apjoma, bet arī dalībnieku sastāva ziņā šī sanāksme ievērojami atšķīrās no Edinburgas konferences. Kamēr 1910. gada konferencē 100 dalībnieki bija no „jaunajām Baznīcām”,⁸⁷ Jeruzalemes sanāksmē šādu Baznīcu bija jau viena ceturtdaļa no dalībnieku kopskaita. Šoreiz bija lielāks skaits dalībnieku, kuru vecums bija zem 35. gadiem. Piedalījās Austrumu pareizticīgās Baznīcas pārstāvji.

Šajā misijas konferencē pirmo reizi parādījās apzīmējumi „vecākās” un „jaunākās” Baznīcas misijas zemēs. Abu šo Baznīcu tipu pārstāvji bija sanākuši kopā un atzina, ka tie viens otram ir nepieciešami, lai abu darbs būtu sekmīgs. Tagad Jeruzalemes konferences galvenais jautājums nebija – kā Rietumu misionāru Baznīcas var veikt savu misiju Austrumu zemēs, bet kā tieši šīs Austrumos izveidotās Baznīcas pašas var veikt misiju pie sevi Austrumos.⁸⁸

Jeruzalemes konference sanāca krīzes laikā. Sanāksmē tika atzīts, ka sekulārisms, nav vienīgi kristīgās ticības, bet katras reliģijas pretinieks. Tādēļ arī tika izvirzīta doma par to, ka kristīgajiem ir jāatzīst pārējās reliģijās sastopamās vērtības, kuras nav uzlūkojamas kā nevajadzīgas atšķirības, bet drīzāk kā zari, kur ir iespējams uzpotēt kristīgās ticības atziņas.⁸⁹

Kamēr Edinburgas konferences galvenais mērķis bija organizēt evaņģelizāciju visas pasaules mērogā, Jeruzalemē par svarīgākiem uzskatīja jautājumu par Evaņģēlija mācību un tās pielietošanu dzīvē. Salīdzinot šīs abas

⁸⁶Ibid. p. 42.

⁸⁷Baznīcas, kuras ir dibinātas atsevišķās misijas zemēs.

⁸⁸Shivute T. Op. cit., p. 60.

⁸⁹Ibid. p. 45.

konferences, uzsvars ir ticis pārliekts no misijas ģeogrāfijas un statistikas uz kristīgās teoloģijas jautājumiem.

2.10.4. III Starptautiskā misijas konference Tambaramā 1938. gadā

„Baznīca, misija un Valstība”⁹⁰

Laikā starp otro un trešo Starptautiskajām misijas konferencēm daudzās misijas darba vietās turpinājās nepārtrauktas krīzes un kari. Apstākļi bija sarežģījušies un Starptautiskās misijas padomes darbinieki, apceļojuši svarīgākos misijas laukus, jau četrus gadus gatavojās rīkot nākošo misijas konferenci. Vēlēšanos pie sevis šo sanāksmi rīkot izteica trīs nacionālās misijas padomes – Japānā, Indijā un Ķīnā. Sākumā izvēlēta vieta bija Ķīna, bet turpinoties Japānas un Ķīnas karam, konferences norises vietu pārcēla uz Indijas dienvidiem – Madrasas priekšpilsētā Tambaramā (Madras Christian College telpās). Konferences norises laiks bija 1938. gada no 12. – 30. decembrim – Adventa un Ziemsvētku laikā⁹¹.

Šī III Vispasaules evaņģēlisko Baznīcu misijas konference Tambaramā Latvijas evaņģēliski Luteriskajai Baznīcai ir īpaši nozīmīga un saistoša. Jo 1938. gada Zviedrijas Baznīcas Misijas Padome 2. jūnija sēdē nolēma segt visus ceļa izdevumus Latvijas misijas pārstāvim Indijas misijas lauka apmeklēšanai tā paša gada rudenī un ziemā. Tajā pašā laikā no Vispasaules Misijas Padomes caur tās priekšsēdētāju bija saņemts uzaicinājums piedalīties arī Latvijas delegātam Vispasaules Misijas Konferencē, kura notiks Indijas dienvidos, Madrasas tuvumā no 13. līdz 30. decembrim.⁹² Kā delegāts abos uzaicinājumos ir minēts Latvijas Baznīcas Ārmisijas padomes sekretārs.⁹³

Šāda mēroga konferencē pirmo reizi piedalījās mūsu Baznīcas oficiālais pārstāvis – LELB Ārmisijas Padomes sekretārs mācītājs Roberts Feldmanis. Tas bija ievērojams notikums. Jo apstākļi, ka Latvijas Baznīca ir saņēmusi uzaicinājumu piedalīties šajā sanāksmē ar savu pārstāvi, nebija kādas pieklājības

⁹⁰Ibid. p. 66.

⁹¹Ibid. p. 67.

⁹²Skatīt pielikumu Nr. 1.

⁹³Šajā laikā bija Roberts Feldmanis. Skatīt pielikumu Nr. 1; 2.

izrādīšana vien. Tik lielas misijas valstīs kā Dānija un Somija, Norvēģija un Šveice bija saņēmušas sūtīt katru tikai pa diviem pārstāvjiem. Šis notikums, kurā Latvijas Baznīcas samērā nelielais ārmisijas darbs tiek nostādīts blakus lielo misijas valstu apjomīgajiem darbiem, norāda uz to, ka LELB bija atzīta šai pasaules plašākajā kristīgās Baznīcas sabiedrībā.

Tambaramas sanāksme bija pirmā starptautiskā kristīgās misijas sapulce, kurā „jaunāko” un „vecāko” Baznīcu pārstāvji piedalījies gandrīz vienlīdzīgā skaitā kopā – 470 delegātu no 70 dažādām valstīm (veselas divas trešdaļas dalībnieku no „jaunajām” Baznīcām). Tas nozīmēja, ka Baznīcas – misionāru izsūtītājas neprasa sev lielākas tiesības, kā viņas ir gatavas piešķirt Baznīcām, kurās notiek misija. Roberts Feldmanis šo savā ziņojumā par Tambaramas konferenci raksturo šādi:

„Jaunāko, topošo Baznīcu noteiktais pārsvars. Tas noteikti parādīja, ka kristīgās Baznīcas spēki ir tie paši pirmatnīgie. Tā vēl joprojām ir pirmdraudze, kas pasludina Evaņģēliju pasaulei. Visspēcīgākā apoloģija kristīgās Baznīcas vitalitātei, vislielākais stiprums mūsu pašu gurstošajai ticībai. Nevis atsevišķi misijas laukā atgriezti, bet jauno Baznīcu pārstāvji un locekļi! (Starpība ar 1910. un 1928.)”⁹⁴

„Jaunajām” Baznīcām bija jāpārvar dažādas grūtības, jo sevišķi sastopoties ar vietējo pagānismu un arī vienlaicīgi mēģinot stabilizēt savas pozīcijas vietējā tautā un sabiedrībā. Lai šos un vēl citus jautājumus varētu daudz rūpīgāk aplūkot, sanāksmei Tambaramā bija paredzēts vairāk dienu – 18, nekā abām iepriekšējām Edinburgā – 10, Jeruzalemē – 16.

Aktuālie jautājumi kristīgajā pasaulē pirms konferences bija saistīti tieši ar Baznīcu. Daudzās Baznīcās notika sanāksmes un apspriedes ar mērķi apzināt kristīgās Baznīcas raksturu un nozīmi sabiedrībā. Piemēram, iepriekšējā gadā pirms konferences Anglijā plaši tika iztirzāts jautājums par Baznīcu un nacionālismu, par Baznīcu un valsti, par Baznīcu un sabiedrību. Tāpēc uz konferences sākumu Tambaramā bija nostiprinājusies doma, ka ar atsevišķu cilvēku vai grupu pievēršanu kristīgai ticībai un pēc tam mazu draudžu

⁹⁴LELB ĀP Sēžu protokoli Nr. 12. Op. cit., p.32. – 42.

izveidošanu būs izdarīts tikai mazākais jeb pirmais posms. Par Baznīcas ārmisijas galamērķi bija kļuvis jaunu vietējo Baznīcu izveidošana atsevišķās tautās. Tāpēc ārmisijas darbs šajās zemēs nedrīkst apstāties, kamēr visa vietējā tauta nav kļuvusi par kristīgu.⁹⁵ III Starptautiskā misijas konference Tambaramā bija zem nosaukuma „Baznīca, misija un valstība”, galvenais apspriežamais temats – „Kristus Baznīca pasaulē”. 5 apakš temati: ticība, kas dod Baznīcai dzīvību; Baznīcas liecība; Baznīcas dzīve; Baznīca un tās apkārtne; sadarbība un vienība. Darbs notika 16 diskusiju grupās, kas bija šādiem jautājumiem:

1. Ticība, kas dod Baznīcai dzīvību;
2. Baznīca – tās raksturs un darbošanās;
3. Nepabeigtais evaņģelizācijas uzdevums;
4. Baznīcas vieta evaņģelizācijas darbībā;
5. Baznīcas liecība attiecībā pret nekristīgajam reliģijām, jaunpagānismu un tautu kultūras jautājumiem;
6. Baznīcas liecība: metodes un darbošanās praktiskie jautājumi;
7. Baznīcas iekšējā dzīve;
8. Baznīcas vietējie darbinieki, ordinētie un neordinētie;
9. Kristīgā izglītība, ārstnieciskais darbs, sociālais darbs;
10. Nākotnes misionāra vieta misijas darbā un tā sagatavošanā;
11. Kristīgie raksti;
12. Baznīcas saimnieciskie pamati;
13. Baznīcas sociālās un saimnieciskās iekārtas maiņa;
14. Baznīca un starptautiskā iekārta;
15. baznīca un valsts;
16. Sadarbība un vienība.⁹⁶

Raksturojot atšķirīgo starp visām trijām konferencēm un jauno situāciju, kas bija radusies pirms šīs konferences Roberts Feldmanis raksta:

---

⁹⁵Uz šo mērķi gāja arī LELB ārmisijas darbs, kad šī brauciena uz Indiju, laikā tika izveidots līgums starp Zviedrijas baznīcu, kura projekts paredzēja par atsevišķas baznīcas izveidošanu kādā no Zviedrijas baznīcas misijas laukiem.

⁹⁶Skatīt pielikumu Nr. 3.

*„Tambaras konferences iezīmē pret Edimbro un Jeruzalemes sanāksmēm noteiktu attīstību pretī Baznīcas domai un tiešajam misijas uzdevumam. Edimbro sanāca kristīgās kultūras pašapziņas apdvesta – „Pasaules evaņģelizācija šai paaudzē,” Kristianizēšana un eiropizēšana, Eiropas un Amerikas kultūras paralēlisms kristīgās vēsts nešanai. Jeruzalemē – lielā depresija pēc kara. „Facing the Secularism” Tambarama – pievēršanās tikai Jēzum Kristum un Viņai Baznīcai. Bija aizkustināti redzēt, ka cilvēki var tikt aizkustināti tikai ar Jēzus vārdu vien un kas „Nezina neko citu, kā vien Kristu Jēzu, un to pašu krustā sisto” Pierādījums, ka arī ar mazāk misionāriem un līdzekļiem (sal. 1910. un pat 1928. g.) un ar lielāku pazemības un pazemojuma apziņu Baznīca ir pieredzējusi daudz jo necerētas svētības”.*⁹⁷

Šie R. Feldmaņa vārdi, kuros viņš īsumā raksturo konferences gaitu parāda arī to, ka tas sakrīt ar viņa teoloģiskajiem uzskatiem, kuru centrā vienmēr ir atradies Kristus persona. Būdams ĀP sekretārs Latvijas Baznīcā un pārstāvis šajā konferencē, R. Feldmanis ļoti augsti novērtēja šīs konferences devumu. Tā, kā Tambarama konferencē bija jauno – topošo Baznīcu pārsvars, ielūgums Latvijai piedalīties šajā konferencē, kā misionējošai Baznīcai, bija liels pagodinājums un galvenais arī atbalsts jaunajam ārmisijas darbam, kas bija sācies samērā nesen. Lielais konferences dalībnieču – „Jauno Baznīcu”, skaits tikai apstiprināja R. Feldmanim, ka ārmisijas darbs, ko viņš dara, ir Dieva svētīts, Viņam svarīgs un dod rezultātus.⁹⁸

⁹⁷Feldmanis R. *Atskaita ĀP sēdē*. 1939. Protokols Nr. 12., op. cit., p. 32. – 42.

⁹⁸Ibid.

3. nodaļa

Virsmācītāja, profesora Dr. Theol. Roberta Feldmaņa biogrāfija

Lasot Roberta Feldmaņa biogrāfiju var izsekot līdz notikumiem, kuri lika viņam domāt par ārmisijas darbu un vēlāka arī darīt šo darbu. Ārmisijas darbs bija pirmais lielākais un apjomīgākais, ko R. Feldmanis darīja Baznīcā sava mūža pirmajā. Kad 1936. gadā viņš kļuva par Ārmisijas Padomes sekretāru, viņa mācītāja pieredze bija tikai viens gads, bet akadēmisko darbu LU TF Baznīcas vēstures pasniedzēja amatā vēl nebija sācis. R. Feldmaņa Biogrāfijā var redzēt, kā veidojās mācītājs, misionārs, skolotājs, vēsturnieks, garīgais tēvs, liturģis, un arī botāniķis. Viņa ieguldījums Latvijas Baznīcas ārmisijas darbā ir būtisks. Bet par šo – vienu no lielākajiem viņa paveiktajiem darbiem – R. Feldmanim nācās arī dārgi maksāt. Jo tieši viņa darbs ārmisijā bija viena no galvenajām „tēmām”, kas pratināšanu laikā interesēja okupācijas varai un kuras dēļ arī Feldmanis tika notiesāts.

3.1. Ģimenē ārpus Latvijas

Roberts Feldmanis nāk no dzelzceļa kalpotāja ģimenes,⁹⁹ dzimis Viļņā 1910. g. 4. augustā. 1911. gadā viņš tiek kristīts Viļņas evaņģēliski luteriskajā baznīcā. Brālis Edvīns dzimis Viļņā 1905. gadā. Tēvs – Jānis Feldmanis, Jura un Grietas dēls, dzimis 1872. gadā Vecsvirlaukā. Māte – Jete (Henriete) Marija, Miķeļa un Henrietes meita, dzimusi 1876. gadā Rucavā.

1915. gadā, Pirmā Pasaules kara frontes līnijai tuvojoties Lietuvas galvaspilsētai, ģimene pārceļas uz dzīvi Maskavas tuvumā, kurp tiek evakuēta tēva darba vieta.

---

⁹⁹Latvijas valsts arhīvs (turpmāk LVA), 1986. f., 1. apr., 5291. 1., p. 23.

Šeit sākās Roberta apzinātā bērnība. Dzīvojot Krievijā, viņš patstāvīgi apgūst krievu un latviešu valodas lasīt un rakstīt prasmi. Lai gan apkārtējā vidē valdīja un arī tika prasīta krievu valoda, tomēr ģimenē latviešu valoda bija vienīgā un nemainīgā.

Brālim dāvinātās populārzinātniskās grāmatas jau agrā bērnībā pamodināja Robertā interesi par ģeogrāfiju un vēsturi. Šīs abām zinātnēm gan vēlāk, gan arī visā viņa turpmākajā dzīvē bija liela nozīme. Tās abas, kā viņš to teica, bija viņa „lielā mīlestība”. Ar lielu interesi un rūpīgu iedziļināšanos viņš pievērsās katrai no tām un nezaudēja šādu pieeju līdz pat sava mūža beigām.

Kad 1917. gada revolūcija Krievijā izmainīja dzīves apstākļus, Roberta vecāki meklēja, kā nokļūt atpakaļ Latvijā. Tas bija grūti izdarāms. Tāpēc 1919. gadā Feldmaņu ģimene atgriezās Viļņā, jo tālākais ceļš uz Latviju vēl joprojām bija slēgts.

Netālu no Viļņas, Lentvaras ciematā, kurā bija apmetušies Feldmaņi, Roberts deviņu gadu vecumā uzsāka pirmās skolas gaitas. Tur, pirmajās pamatskolas klasēs, papildus krievu valodai viņš bez lielām grūtībām apguva nākamo svešvalodu – poļu valodu.¹⁰⁰

3.2. Pirmie skolas gadi Jelgavā

1922. gada septembrī Feldmaņu ģimene atgriezās Latvijā. Vecāki apmetās uz dzīvi Jelgavā, kur tēvs atsāka darbu dzelzceļa dienestā. 1922. gadā ar Roberta uzņemšanu Jelgavas IV pamatskolas 3. klasē sākās viņa īstās un sistemātiskās skolas gaitas. Ja līdz šim zināšanas viņam vajadzēja apgūt svešvalodās, tad tā bija pirmā skola, kurā nodarbības, mācību materiāli un sadzīve norisinājās latviešu valodā.

1925. gada rudenī pēc pamatskolas beigšanas Roberts iestājās Jelgavas Skolotāju Institutā. Toreiz vecākiem nebija līdzekļu, lai viņš savu izglītību varētu turpināt Jelgavas Ģimnāzijā, kas deva plašāku klasisko izglītību. Institūts ne vien

¹⁰⁰Kiploks E. *Taisnības dēļ vajātie*. Latviešu Ev. Luteriskā Baznīca Amerikā, 1993. – p. 167. – 168.

prasīja mazāku maksu par mācībām, bet arī ievērojami paplašināja darba iespējas pēc tā beigšanas.

3.3. Sastapšanās ar kristīgo ticību

Mācoties Jelgavas skolotāju institūtā, Roberts sāka domāt par turpmākajām studijām Latvijas Universitātes Teoloģijas fakultātē. Šeit Jelgavā pirmo reizi viņam veidojās attiecības ar kristīgo draudzi un ticību. Pilsētā 1926. – 1929. g. Sv. Nikolaja luterāņu draudzē darbojās toreiz vēl jaunais teologs Edgars Rumba. Roberts Feldmanis kļuva par šīs draudzes pastāvīgo locekli. Šim pašam teologam E. Rumbam vēlāk Roberta dzīvē bija ļoti liela nozīme un ietekme.

1929. gadā deviņpadsmit gadu vecumā Robertam bija nepieciešams uzņemties ģimenes apgādnieka lomu. Tēvam bija pienācis pensijas vecums, tāpēc tam bija jāatstāj sava ilggadīgā darbavieta dzelzceļa dienestā. Ģimenes apgādnieka pienākumi tagad bija uz Roberta pleciem. Viņš sāka strādāt savā pirmajā pastāvīgajā darba vietā Jelgavā – Dzelzceļu Materiālās apgādes IV nodaļas kancelejā. Šajā darbā viņš strādāja līdz 1933. gadam.¹⁰¹ Sakarā ar darbu mācības skolotāju institūtā bija jāpārtrauc priekšpēdējā – ceturtajā klasē. Tomēr radusies situācija bija labvēlīga, lai domātu par agrāk iecerētajām teoloģijas studijām Latvijas Universitātē. Pamatizglītību Roberts pabeidza nākamā – 1930. gada pavasarī, sekmīgi pabeidzot Jelgavas Vakara ģimnāziju. Tomēr jau tā paša gada rudenī viņš iestājās Latvijas Universitātes Teoloģijas fakultātē. Pateicoties ģimnāzijas labajām gala atzīmēm, fakultātē viņu uzņēma ārpus konkursa. Šeit bija piepildījusies viena no Roberta Feldmaņa lielākajām vēlēsānām – studēt teoloģiju. Studijas apgrūtināja darba pienākumi, jo, tāpat kā lekcijas, arī darbs bija veicams dienas pirmajā daļā. Paspēt varēja vienīgi uz tām lekcijām, kas notika pēcpusdienā un vakarā.

Jau studiju pirmajā gadā R. Feldmanis iestājās Kristīgo Studentu biedrībā. Biedrības veidotie pasākumi – dievkalpojumi, Bībeles stundas, konferences, lekcijas, ko vadīja ievērojami teologi un zinātnieki no Latvijas un ārzemēm, deva viņam iespējas vēl dziļāk iepazīt kristīgās vēsts plašumu un aktualitāti. Viņš

¹⁰¹LVA, 1986. f., 1. apr., 5291. 1., p. 17. – 19.

Latvijas Universitātes Kristīgo Studentu biedrību vērtēja ļoti augstu, jo tā vienkopus pulcēja gan tās biedrus, gan vecbiedrus, kā arī studentus un pasniedzējus no visām fakultātēm. Viņš uzskatīja, ka tā nebija izteikti konfesionāla, jo tās uzdevums nebija izcelt kādu konfesiju, bet pasludināt studentiem Kristu.¹⁰² 1933. gada augustā, būdams LU Teoloģijas fakultātes students, R. Feldmanis kristīgo studentu kongresā Rezeknē pie Nove Mesto pilsētā Čehoslovākijā pārstāvēja Latvijas Kristīgo studentu biedrību. Konferencē piedalījās teoloģijas studenti no Čehijas, Slovākijas, Ungārijas un citām valstīm.¹⁰³ Dibināta 1921. gada 6. novembrī, tā darbojās līdz 1940. gadam, kad okupācija vara to slēdza. 1991. gada 6. novembrī, svinot septiņdesmit gadu pastāvēšanas atceri, ar R. Feldmaņa atbalstu atkal tika atjaunota tās darbība.

Otrajā studiju gadā (1931./32.) Roberts Feldmanis nopietni saslima. Iemesls tam bija pārlietu lielā slodze, un rezultātā ārsts uzstādīja diagnozi – tuberkulozes sākums. Sekoja ārstēšanās slimnīcā un sanatorijā. Šīs saslimšanas sekas viņš jūta atkal un atkal visu atlikušo dzīvi. Viņš nedrīkstēja vairs peldēt, un arī lielāka fiziskā slodze bija grūti pārvarama. Lai izvairītos no daudz traģiskākām slimības sekām, ārsti saspieda vienu no plaušām, kas vairs nekad nepildīja savas funkcijas. Tomēr šis veselības trūkums nespēja traucēt Roberta Feldmaņa tālākās studijas.

3.4. Pirmie kalpošanas gadi Rīgā

1932. gada vasarā mācītājs Edgars Rumba aicināja Robertu par adjunktu Rīgas Kristus draudzē. Viņa pienākumos ietilpa jaunatnes darbs, svētdienas skolas organizēšana un vadīšana. Šajā laikā Roberts bija ieguvis arī sprediķošanas tiesības, tāpēc patstāvīgi drīkstēja noturēt arī dievkalpojumus. Šo atrašanos blakus E. Rumbam un darbošanos kopā ar viņu gan draudzes darbā, gan Baznīcā R. Feldmanis vienmēr vērtēja kā lielu ieguvumu un labu skolu. Par to viņš savā autobiogrāfijā raksta tā:

¹⁰²Skatīt pielikumu Nr. 8.

¹⁰³LVA, 1986. f., 1. apr., 5291. 1., p. 23. – 25.

„Priekšrocības atrasties izcila teologa un zinātnieka, dziļas dievbijības un sirsnīga, patiesa dievlūdzēja tuvumā un līdzdaļā pie draudzes un ārmisijas veicināšanas darba – nekad neesmu pilnīgi spējis ne izteikt, ne novērtēt.”¹⁰⁴

3.5. Sastapšanās ar LELB ārmisijas darbu

Darbojoties blakus mācītājam E. Rumbam notika arī R. Feldmaņa pirmā saskare ar Latvijas Evaņģēliski Luteriskās Baznīcas ārmisijas darbu. Pēc emeritētā bīskapa K. Irbes nāves 1932. gadā par Ārmisijas Padomes sekretāru kļuva mācītājs E. Rumba. Tāpēc kā Rumbas adjunktam arī Feldmanim tiek uzticēta daļa no šī darba. Tas bija aktīvs garīgs darbs Roberta Feldmaņa dzīvē – lekcijas Latvijas Universitātē, adjunkta pienākumi Kristus draudzē, palīdzība pie ārmisijas un darbošanās Kristīgajā Studentu biedrībā.

Ar tiesībām turpināt zinātnisko darbu 1935. gada 13. septembrī Feldmanis ļoti sekmīgi pabeidza Teoloģijas fakultāti. Studiju noslēguma darba tēma – „Apvienošanās iespējas tendences protestantismā”. Bet piecus gadus vēlāk, izstrādājot nobeiguma darbu „Baznīcu apvienošanās centieni Indijas Dienvidos”, 1940. gada 13. maijā Teoloģijas Fakultātes Padomes pēdējā sēdē pirms okupācijas viņam piešķir Teoloģijas licenciāta grādu.¹⁰⁵

3.6. Ordinācija

Teoloģijas fakultāti beidzot, R. Feldmanim priekšā stāvēja ordinācija. Pēc nepieciešamās pārbaudes mācītāja amatam sekoja apstiprināšana Baznīcas Virsvaldē.¹⁰⁶ Ordinācija notika Alūksnē 1935. gada 22. septembrī Glikas Bībeles tulkojuma atcerei veltītajā svinīgajā dievkalpojumā. Svinīgo iesvētīšanas aktu vadīja arhibīskaps Dr. theol. Teodors Grinbergs, asistējot profesoram Voldemāram Maldonim un Alūksnes draudzes mācītājam Gustavam Knesinskim. Pēc ordinācijas mācītāju Robertu Feldmani no 1935. gada 22. septembra līdz 1. decembrim Baznīcas Virsvalde nozīmēja par Rīgas pilsētas

¹⁰⁴Feldmanis R. *Autobiogrāfija*. Rīga, p. 13.

¹⁰⁵Skatīt pielikumu Nr. 17.

¹⁰⁶Skatīt pielikumu Nr. 9.

prāvesta iecirkņa vikāru pie Kristus draudzes mācītāja E. Rumbas, kas faktiski viņš bija jau trīs gadus. Šis vikariāta laiks pie mācītāja Edgara Rumbas nebija ilgs.

3.7. Nosūtījums uz Trikātas draudzi

Jau tā paša gada novembrī ar Baznīcas Virsvaldes rīkojumu no 1. decembra līdz 1936. gada 1. decembrim māc. R. Feldmanis tika nosūtīts uz Latvijas ziemeļiem par mācītāja vietas izpildītāju Trikātas draudzē, ar perspektīvu kļūt tajā par pastāvīgu draudzes mācītāju. Plašais un apjomīgais garīgais darbs šajā lauku draudzē māc. R. Feldmanim ilga līdz 1936. gada Lieldienām, kad draudze izvēlējās sev citu pastāvīgu mācītāju. Tālāk sekoja aicinājums no Piltenes iecirkņa prāvesta Ata Jaunzema kalpot vakantajās draudzēs. Jau sākot ar Kluso nedēļu, māc. R. Feldmanis noturēja dievkalpojumus Piltenes, Zlēku, Laidzes, Ugāles un Puzes draudzēs. Arī šajās Kurzemes draudzēs jaunā mācītāja R. Feldmaņa kalpošana neturpinājās ilgi. Jau rudenī šīs draudzes bija izraudzījušās sev pastāvīgos ganus.

3.8. Aicinājums Ārmisijas Padomes sekretāra amatā

Atgriežoties no Kurzemes Rīgā, uz ielas Roberts Feldmanis nejauši satika mācītāju – savu senjoru Edgaru Rumbu. Būdams ļoti noslogots darbā, Rumba turpat uz ielas aicināja māc. Robertu Feldmani uzņemties Ārmisijas Padomes sekretāra pienākumus. Un jau nākamajā Baznīcas Virsvaldes sēdē viņš tika apstiprināts šajā amatā. Tā ar 1936. gada 1. decembri 26 gadus jaunais mācītājs Roberts Feldmanis kļuva par LELB Ārmisijas Padomes sekretāru. Viņš palika amatā, līdz Otrais pasaules karš un padomju okupācija šo darbu Latvijas Baznīcā pārtrauca.

3.9. Ārmisijas sekretāra amatā

Ārmisijas sekretāra amata pienākumus pildot, māc. R. Feldmaņa darbība bija vērsta gan LELB robežās, gan ārpus tās. Viņš uzsāka sakarus par misijas darbu Indijā, sazinājās ar misionāri Annu Irbi, kā arī ar citiem misijas

darbiniekiem ārzemēs. Tāpat arī sakari tika dibināti ar dažādām ārzemju Baznīcu misijas iestādēm. 1937. gadā sekoja brauciens uz Zviedrijas Baznīcas misiju (Svenska Kyrkans Mission), Somijas Misijas biedrību, Igaunijas Baznīcas misiju, Berlīnes un Leipcigas Misijas iestādēm, kā arī Dānijas Misijas biedrību. Gandrīz katru svētdienu māc R. Feldmanis kalpoja kādā no Rīgas vai provinces draudzēm, piedalījās ārmisijas dievkalpojumos vai noturēja priekšlasījumus par ārmisijas darbu. Šīs draudzes tika aicinātas un motivētas atsaukties ārmisijas darbam, veidojot tajās ārmisijas aizlūdzēju pulciņus, kā arī ziedojot līdzekļus šī darba atbalstīšanai. Māc. R. Feldmanis veica pamatīgu informācijas darbu draudzēs. Katrā dievkalpojumā Lielajā draudzes lūgšanā viņš aicināja aizlūgt par ārmisijas darbu un tā darītājiem. Tika rīkoti arī īpaši misijas dievkalpojumi. Skolās, misijas pulciņos tika sniegti priekšlasījumi, rādīti diapozitīvi, dalīti raksti un pat dziesmu lapiņas. Pie Baznīcas ikmēneša izdevuma „Jaunatnes ceļš” iznāca tā pielikums „Ārmisija”, kas informēja par jaunumiem no misijas lauka Indijā un citām zemēm, par misionāres A. Irbes darbu un pašmāju aktivitātēm ārmisijā. Tāpat informācija par ārmisiju bija atrodamā arī citos preses izdevumos.¹⁰⁷

3.10. Starptautiskā misijas konference Indijā

1938. gada 4. septembrī māc. R. Feldmanis ar Zviedrijas Baznīcas misijas starpniecību un atbalstu kā LELB delegāts devās uz Vispasaules III Misijas konferenci Indijā Madrasas priekšpilsētā Tambaramā. Šajā braucienā uz Indiju, kas notika Ziemsvētku laikā, viņš apmeklēja citu valstu misijas stacijas, kā arī latviešu misijas staciju Karunagarapuri. Latvijā viņš atgriezās 1939. gada aprīļa mēnesī.

Pēc atgriešanās no Indijas darbs ārmisijā netraucēti varēja turpināties līdz Padomju Savienības iebrukumam 1940. gadā. Šajā gadā mira arī R. Feldmaņa tēvs Jānis Feldmanis. Par darbu ārmisijā padomju varas laikā savās atmiņās R. Feldmanis raksta:

---

¹⁰⁷Piemēram, četrdesmito gadu lielākajā laikrakstā „Jaunākās ziņas” 1938. gada 10. decembra numurā bija arī informācija par mācītāja R. Feldmaņa piedalīšanos Vispasaules ārmisijas vadītāju konferenci Indijā. (autora piezīme)

„Kara jūklī vēl pirms Latvijas okupācijas bija iespējams informatīvais darbs draudzēs, bet sakari ar ārpusauli bija gandrīz pilnīgi pārtrūkuši. Pirmajā Padomju okupācijas periodā 1940./41. g. tie pārtrūka pilnīgi. Vācu okupācijas laikā noslēgtība bija pilnīga, bet informatīvais darbs draudzēs varēja daļēji turpināties. Otrajā Padomju okupācijas periodā, kas iesākās 1944. g. oktobrī, zuda arī šī iespēja gandrīz pilnīgi.”¹⁰⁸

Laikā no 1937. gada līdz 1940. gadam Feldmanis no Rumbas pārņēma arī žurnāla „Ārmisija” redaktora pienākumus.¹⁰⁹ Bet jau 1940. gadā žurnāla „Ārmisija” turpmākā izdošana tika aizliegta un vairs nekad arī netika atjaunota. No 1940. gada rudens R. Feldmanis, būdams Rīgas prāvesta Edgara Berga rīcībā, kalpoja par vikāru Rīgas draudzēs – galvenokārt Sv. Trīsvienības draudzē. Tāpat savā vikariāta laikā arhibīskaps Teodors Grinbergs viņu nosūtīja kalpošanā uz dažādām Latvijā draudzēm, kurās vajadzēja aizvietot slimos vai uz vietas neesošos mācītājus. Pēckara gados laikā no 1942. gada līdz 1943. gadam Feldmanis kā Ārmisijas sekretārs publicējās Baznīcas preses izdevumos („Baznīcas ziņas”), brauca uz dažādām Latvijas draudzēm misijas darbā, rīkodams tajās misijas dievkalpojumus, lasīdams lekcijas par misijas tēmām un joprojām vākdams arī līdzekļus ārmisijas darbam.¹¹⁰

Līdz 1944. gadam mācītājs Roberts Feldmanis joprojām bija Rīgas pilsētas prāvesta iecirkņa vikārs, līdz arhibīskapa vietnieks, prāvests K. Irbe no 1944. gada septembra nozīmēja viņu par vikāru Rīgas Sv. Jāņa 1. draudzē. Bet, virsmācītājam J. Meirenam atgriežoties šīs draudzes darbā, 1945. gada augustā viņu nozīmēja par mācītāju Rīgas Jēzus draudzē. Šajā draudzē viņš palika līdz 1950. gada 29. aprīlim. Kad 1944. gada decembrī toreizējās LELB vadītājs mācītājs K. Irbe mēģināja nodibināt Luterāņu Teoloģijas institūtu, R. Feldmanis bija plānoto docētāju vidū kā Baznīcas vēsturnieks. Okupācijas varai neatļaujot šos plānus īstenot, R. Feldmanis no 1944. gada līdz 1946. gadam bija LELB Konsistorijas LU Teoloģijas fakultāti nepabeigušo mācītāja amata kandidātu

¹⁰⁸Kīploks E. Op. cit. p. 187.

¹⁰⁹Ārmisija. – 1937. – Nr. 2.

¹¹⁰Feldmanis R. *Mūsu baznīcas ārmisijas darba patreizējie uzdevumi un iespējas // Baznīcas ziņas.* – 1943. – Nr. 2. – p. 3.

eksaminācijas komisijas loceklis. Šai amatā viņš palika līdz 1950. gadam, kad viņu apcietināja Padomju varas okupācijas pārstāvji.

3.11. Apcietinājums

1950. gada 29. aprīlī R. Feldmanis tika apcietināts. Tas notika 10 dienas pēc viņa mātes nāves.¹¹¹ Mēnesi viņš pavadīja cietuma pagrabos, kur tika pratināts gan dienā, gan naktī. Par to R. Feldmanis savās atmiņās raksta:

„Atceros kādu pratinātāju – vienkāršu krievu cilvēku, kurš nakts garlaicībā sāka man pats stāstīt par sevi. No „relīģijas” viņam tik daudz nojautas, ka puika gados, kad viņa sādžā „strādājusi” baznīca, viņš reiz dievkalpojuma laikā uzskrējis zvanu tornī, un, sarāvis pie visu zvanu auklām, meties bēgt. Šim cilvēkam nu bija uzdevums svešā tautā izmeklēt kādas neizdibināmas ticības garīdznieka kaitīgu darbošanos pret Padomju iekārtu ...”¹¹²

Interesants ir fakts, ka viens no pirmajiem un galvenajiem apsūdzības pamatojumiem bija R. Feldmaņa aktīvā darbība ārmisijā. Viņš tika apvainots pretpadomju darbībā, kas tika saistīta ar viņa kalpošanu mācītāja amatā un darbu Ārmisijas Padomē. Apsūdzības lēmums bija sekojošs:

„ ... Feldmanis Roberts Jāņa dēls pietiekoši atmaskots tajā, ka buržuāziskās varas laikā Latvijā no 1936. līdz 1940. gadam, būdams mācītājs un Ārējā misijā vadītājs, kas darbojās pie Latvijas Luteriskās Baznīcas Augstākās Pārvaldes, sekoja antikomunistiskiem mērķiem, apmeloja Padomju Savienību un komunistisko partiju viņa rediģētajā žurnālā „Ārmisija””¹¹³

Okupācijas vara bez tiesas R. Feldmanim piesprieda 10 gadus labošanas darbu nometnē – ITKL (Ispraviteļno trudovoi koncentracionnyi lager). Nometne atradās Jercevē, Kargopoles nometņu (Kargopollaga) sistēmas otrajā – centrālajā – nometnē. Tur R. Feldmanis nonāca jau 1950. gada beigās. Šajā nometnē, kad veselības stāvoklis to atļāva, no 1951. gada līdz 1953. gada aprīlim viņš strādāja

¹¹¹Feldmanis R. Sacīja: „Es pateicos Dievam, ka Viņš pasargāja manu māti un viņa tā arī neredzēja kā desmit dienas pēc viņas nāves tieku apcietināts.” (Autora atmiņas)

¹¹²Ķiploks E. Op. cit. p. 188.

¹¹³LVA, 1986. f, 1.apr., 5291. 1., p. 31.

nometnes Apgādes bāzes kancelejā par rēķinvedi, bet pēc atveseļošanās no ilgstošās slimības jau ar stipri ierobežotām darba spējām laikā no 1953. gada augusta līdz 1954. gada augustam – nometnes sanitārajā daļā par statistiķi. Tā paša gada vasarā R. Feldmanis smagi saslima un tika ievietots slimnīcā. Bija sākusies kārtējā plaušu tuberkulozes procesa atjaunošanās. Pamatojoties uz invaliditāti un smago saslimšanu, 1954. gada 7. oktobrī nometnes ārstu komisija fiksēja šo R. Feldmaņa stāvokli un ar 12. novembra tiesas lēmumu atbrīvoja viņu no tālākā soda izciešanas. Vēlāk savā biogrāfijā viņš raksta, ka soda izciešanas ilguma samazināšanu atvieglināja arī Staļina nāve 1953. gadā. Kopumā sodu viņš izcieta no 1950. gada decembra līdz 1954. gada novembrim.

3.12. Ārmisijas darbs pēc atgriešanās no izsūtījuma

Atgriežoties no apcietinājuma, interese par ārmisijas darbu un rīkošanos šai jomā māc. R. Feldmanim nebija zudusi. Tā turpinājās, tikai citā virzienā un savādākā izpildījumā. Sākoties karam, kam sekoja Latvijas okupācija, LELB Ārmisijas Padome bija spiesta pārtraukt darbību. Pašas okupācijas laikā šīs padomes darbība tā arī netika atjaunota un domas par to bija jāatstāj uz nenoteiktu laiku. Māc. R. Feldmanis turpināja uzsākto ārmisijas pētniecības darbu – konkrētāk – par latviešu tautas Ārmisijas vēsturi.¹¹⁴ Viņa pētījumi sniedzās tālu pagātnē un darba rezultāti veidoja jaunu, secīgi sakārtotu Latvijas Evaņģēliskās Baznīcas ārmisijas vēsturi.¹¹⁵

3.13. Kalpošana draudzēs pēc atgriešanās no izsūtījuma

1954. gada 30. novembrī pirmās Adventa svētdienas rītā R. Feldmanis izkāpa no vilciena, kas viņu atveda atpakaļ uz Latviju. Viņam nebija palicis neviens tuvinieks, nedz arī kāds draugs. Viņš devās uz Sv. Jāņa baznīcu, kur pēc dievkalpojuma satika prāvestu Kauliņu, kurš ieteica tam doties pie arhibīskapa Tursa, kas tajā vakarā turēja dievkalpojumu Vecajā Sv. Ģertrūdes baznīcā. Satiekot R. Feldmani, arhibīskaps aicināja viņu atgriezties Baznīcā kalpošanas

¹¹⁴Viņš darbojās Valsts arhīvā. Pielikumā lūgums atļaut strādāt. LELB KA, 1. f. Op. cit. Nr. 47.

¹¹⁵4. nodaļā ir apkopoti uzskaitīti materiāli, kas ir saglabāti R. Feldmaņa bibliotēkā.

darbā. Jau nākamās dienas rītā arhibīskaps kārtoja R. Feldmaņa darba jautājumus, gribēdams piedāvāt viņam nelielo draudzi Anglikāņu baznīcā.¹¹⁶ Tomēr, kādai Anglikāņu draudzes loceklei iebilstot pret to, ka tās draudzē gatavojas kalpot Padomju varas un valsts noziedznieks, R. Feldmanis uzsāka kalpošanu Katlakalna draudzē. Šī draudze kļuva par pirmo no trim viņa pastāvīgajā un ilgajā kalpošanā, kurā viņš darbojās 41 savu dzīves gadu. Pēc diviem gadiem – no 1958. gada marta klāt nāca kādreizējā Katlakalna draudzes filiāle Olaines draudze, bet vēl pēc divdesmit R. Feldmanis uzsāka kalpošanu Mežaparka Gustava Ādolda draudzē. „Trīs māsas” – Katlakalna, Olaines un Mežaparka draudzes bija tās, kurās mācītājs Roberts Feldmanis pavadīja lielāko daļu no savas mācītāja kalpošanas. Katrā no tām viņš atstāja un iedeva kaut ko atsevišķu un tajā pat laikā arī ko visām kopēju.

Ap Katlakalna draudzes dievnamu, kas pēc formas ir celts apaļš, R. Feldmanis iekopa dažādu sugu koku un augu dārzu. Koku un krūmu stādījumus viņš pasūtīja, ņēma un meklēja no visdažādākajām valstīm un vietām. Lielu atbalstu snieguši Salaspils Botāniskā dārza darbinieki, kuri uzskatīja Katlakalnu par izmēģinājuma dārzu. Ar laiku šie stādījumi ap Katlakalna baznīcu tika ņemti vērā kā rets koku un krūmu dārzs. 1974. gadā Rīgas Botāniskais dārzs Katlakalna stādījumos uzskaitīja ap 80 introducētu sugu un ieteica ņemt šo objektu valsts aizsardzībā, nosaucot to par Garlība Merķeļa piemiņas dendrāriju.¹¹⁷ Arī Katlakalna Baznīcā tika veikti atjaunošanas un remontdarbi. Baznīcai tika uzlikts jauns jumts.¹¹⁸

Olaines baznīca, var teikt, tika uzcelta no drupām. Kad Feldmanis uzsāka tajā kalpot, viņš sāka ar šīs baznīcas atjaunošanu. Atbalsta un iedrošinājuma vietā no vietējiem iedzīvotājiem viņš saņēma skepsi un neticību.¹¹⁹ Pēdējā kara

¹¹⁶LELB KA RF, 1. f. Op. cit. Nr. 26.

¹¹⁷Atb. red. Pūka T. (aut. Cinovskis R., Janele I., Skujeniece I., Zvirgzts A.), Koki un krūmi Latvijas parkos, „Zinātne”, Rīga 1974, 223. lpp..

¹¹⁸Roberts Feldmanis stāstīja, ka jumtu esot sākuši likt, kad draudzes kasē esot bijuši tikai 30 Rbļ. Kasierai neticot un draudzes padomei šauboties R. Feldmanis teica, ka ir jāsāk likt jumts, jo nepieciešamība spiež to darīt, bet par līdzekļiem Dievs pats parūpēsies. Tad, kad jumts bija uzlikts draudzes kasē bija 300 Rbļ. (Autora atmiņas)

¹¹⁹Kāda grupa vietējo iedzīvotāju apmeklējot Olaines baznīcu un redzot tajā notiekošos remontdarbus, esot sacījuši Feldmanim, ka neesot vērts šo baznīcu atjaunot, jo nevienam jau tā neesot vajadzīga. (Autora atmiņas)

laikā baznīcas ārsienas bija cietušas no lādiņu šķembām. Tomēr tas nebija tik liels postījums, salīdzinot ar citu, kas tika nodarīts vēlāk sešdesmitajos gados, kad vairāku huligānisku ielaušanos rezultātā gandrīz pilnīgi tika izdemolēta dievnama iekšpuse. Tika salauzti baznīcas soli, saplēsta altārglezna, aprakstīts altāris, salauzta vecās harmonijas, koka kroņlukturis u.c.¹²⁰ Mācītājs Roberts Feldmanis pašrocīgi veica visus mērījumus un 1960. – 1970.g. nopostītā altāra un kanceles vietā pilnībā tika izbūvēta altārtelpa, atjaunots altāris un kancele. No nepieciešamajiem materiāliem dolomīts tika atvests no Igaunijas, bet šūnakmens no Allažiem. Arī strādnieki bija atbraukuši no Igaunijas.¹²¹ Aiz altāra pie sienas dolomīta plāksnēs apmēram 4 metru augstumā pēc R. Feldmaņa ieceres kāda māksliniece no Latvijas Mākslas akadēmijas iegravēja krusta zīmi ar vīnstīgām. R.Feldmaņa kalpošanas laikā šajā draudzē no 1992. gada 20. septembra atkal atsāka skanēt ērģeles, kuras dāvināja Karlskūgas (Karlskoga) draudze no Zviedrijas. Deviņdesmito gadu sākumā tika salabots jumts, ārējais apmetums un tika nokrāsota fasāde. Bet 1995. gadā Olaines baznīca tika apstiprināta par aizsargājamo valsts nozīmes kultūras pieminekli. Pilnībā atjaunojis Olaines dievnamu un izveidojis tajā draudzi, mācītājs R.Feldmanis pēc 39 gadu ilgas kalpošanas 87 gadu vecumā, it kā pabeidzis savu uzdevumu līdz galam, nodeva draudzes darbu tās nākamajam mācītājam.

Mežaparka draudzē, kas tāpat kā Katlakalns atradās Rīgas nomalē, R. Feldmanis uzsāka kalpošanu 1978. gadā. Pēc mācītāja Romāna Vanaga nāves draudze aicināja R. Feldmani uzņemties kalpošanu šajā draudzē. Līdzīgi kā Katlakalna un Olaines draudzēm, pirms viņš tajās sāka kalpot, arī Mežaparkam bija vajadzīgs kāds, kurš to rosinātu un celtu. Liekas, ir zīmīgi šeit pieminēt to, ka pirmos dievkalpojumus latviešu valodā toreiz vēl Mežaparka kapelā 1937.gadā sāka vadīt R. Feldmaņa garīgais tēvs māc. E. Rumba. Savas kalpošanas sākumā pēc R. Feldmaņa ierosmes 1978. gada vasarā tika veikts kapitālais remonts Mežaparka baznīcas iekštelpās un ārpusē, kā arī apkārtējās teritorijas pārveidošana. Pilnībā tika pārbūvēts altāris. Tāpat kā Olaines baznīcā,

¹²⁰Skatīt pielikumu Nr. 10; 11.

¹²¹Olaines draudzes arhīva materiāls. *R. Feldmaņa atmiņas par Olaines baznīcu*. 2001. – 17.dec. (Pierakstījis un sakārtojis mācītājs O. Skrodelis)

arī Mežaparkā jaunais altāris bija no akmens – no Tallinā darināta dolomīta. Uzstādot jauno altāri, tajā R. Feldmanis ielika Jaunās Derības rakstus ādas vākos, kuru pirmajā lapā ierakstīta altāra tapšanas vēsture.¹²² Vēlāk radās nepieciešamība veikt arī baznīcas apkārtnes dārza pārveidošanu un iekārtošanu. Jaunā baznīcas dārza izveidošanā, kurā arī tika stādīti retu sugu koki un krūmi, R. Feldmanim palīdzēja mācītājs Aivars Beimanis. 1977. gadā tika ierīkots celiņš, kas veda no vārtiņiem līdz ieejai baznīcā un sadalīja dārzu divās daļās – Ziemeļu un Dienvidu pusēs. Tā pēc vairākiem gadiem arī šis nams tika sagatavots, lai jaunās draudzes garīgā dzīve noritētu skaistā dievnamā. Laikā, kad mācītājs R. Feldmanis kalpoja Mežaparka draudzē, viņam blakus izauga un viņa paša izskoloti tika daudzi jauni Latvijas evaņģēliski luteriskās Baznīcas nākamie mācītāji. Astoņdesmitajos gados šajā draudzē parādījās aktīva jauniešu kustība, kas deva daudz studentus atjaunotajam Teoloģijas semināram. Mežaparka draudzē māc. R. Feldmaņa kalpošanas laiks ilga trīsdesmit gadus.

Katrā vienā no šīm draudzēm R. Feldmanis atstāja ko sevišķu – vajadzīgu un raksturīgu tikai tai pašai par sevi. Olainē tas bija iekšējais interjers, kas ir nopietns un atgādina senbaznīcu, Katlakalnā tas ir „Garlība Merķeļa dendrārijs”, bet Mežaparka draudzes vārds ir bijis un paliks svarīgs lielai daļai no Latvijas mācītājiem, kuri savu garīgo ceļu ir sākuši tieši tur. Ar R. Feldmaņa atstātajiem mantojumiem katra no šīm draudzēm var lepoties joprojām. Tomēr bija arī lietas, kuras viņš deva ne vien šīm trim, bet arī visām pārējām draudzēm, kurās viņš kalpoja. Tas ir garīgais mantojums, kura ietekmes apmēri sniedzas tālu aiz atsevišķu draudžu robežām un iespējams, pat aptver visu Latvijas Baznīcu. Šodien Baznīcā tas tiek apzīmēts kā „Feldmaņa faktors”.¹²³

1988. gadā, kad sākās dievnamu atgriešana Baznīcai, jau esošajām draudzēm Katlakalnā, Olainē, Mežaparkā un Teoloģijas seminārā klāt nāca izpostīto Krimuldas un Biķeru baznīcu iekārtošana dievkalpojumu noturēšanai un draudžu darba atjaunošana. R. Feldmanis bija Biķeru draudzē līdz 1993. gadam, bet Krimuldas draudzē līdz 1996. gadam.

¹²²Pielikums Nr. 18.

¹²³Vanags J. „Feldmaņa faktors” // *Svētdienas rīts*. – 2000. – Nr. 29. – p. 3.

Savās draudzēs mācītājs R. Feldmanis varēja kalpot neviena netraucēts, jo citu kalpot gribētāju šajās mazajās – Rīgas nomales draudzēs nebija. Viņš izkopa un pilnveidoja draudžu garīgo dzīvi. Bez svētdienas dievkalpojumiem tika noturēti darba dienu dievkalpojumi (Mežaparka draudzē), rīta dievkalpojumi (Kristus draudzē) un dievkalpojumi Baznīcas liturģiskā gada svētku dienās. Notikumi, kuri šodien draudžu garīgajā dzīvē tiek uzskatīti par neiztrūkstošiem – Sv. Vakarēdiens, Lieldienu nakts dievkalpojumi, psalmu dziedājumi, vairāki Svēto Rakstu lasījumi, altāra pušķojuma kultūra – R. Feldmaņa draudzēs ir tikuši augstu vērtēti visos laikos. Savā būtībā viņš bija liels estēts. Izveidojis dievnamu iekšējo izkārtojumu, R. Feldmanis draudzes locekļiem mācīja dziedāt korāļus, rotāt altāri, lasīt Svēto Rakstu lasījumus, runāt izkoptā valodā un iekārtot dievnama lūgšanas telpu. Citiem vārdiem sakot, visās lietās, ko viņš mācīja, viņš iestājās par labu gaumi un nopietnām vērtībām.

Trešdienas vakara dievkalpojumos Mežaparka draudzē un, domājams, arī pārējās draudzēs, R. Feldmanis mācīja baznīcēniem dievkalpojuma saturu un tā nozīmi, kā rezultātā tapa sprediķu krājums „Evaņģēliski Luteriskā Baznīca un Dievkalpojums”.¹²⁴ Sprediķu ciklā ar nosaukumu „Credo” viņš draudzēm skaidroja kristīgās ticības pamatus, arī tas ir apkopots un iesiets vienā krājumā.¹²⁵

Ar 1991. gadu R. Feldmanis tiek ievēlēts LELB konsistorijas sastāvā kā prezidija padomnieku, vēlāk kā konsistorijas padomnieks.¹²⁶ 1999. gada jaunajā ievēlētajā Konsistorijas sastāvā R. Feldmanis vairs neietilpst.¹²⁷

Vēl viens no R. Feldmaņa atstātajiem mantojumiem un ieguldījumiem Baznīcas darbā ir saistīts ar viņa dziļi estētisko izjūtu baznīcas telpas izkārtojumā. Būdams jau 88 gadus vecs, viņš ierosināja baznīcā noturēt lekciju ciklu draudžu darbiniekiem, kuriem interesētu dievnama izkārtojums un altāra rotājums. Laikā no 1998. gada septembra mēneša līdz pat 1999. gada beigām R. Feldmanis LELB konsistorijas zālē un Doma baznīcā noturēja lekcijas, kuras bija

¹²⁴Feldmanis R. *Evaņģēliski luteriskā Baznīca un dievkalpojums // Manuskripts*. Rīga: GA, 1976.

¹²⁵Ibid.

¹²⁶Baznīcas kalendārs. – 1991. – p. 182.

¹²⁷Ibid., p. 363.

ļoti labi apmeklētas.¹²⁸ Šis lekciju kurs tika rīkots sadarbībā ar LELB Sieviešu līgu. Aplūkoto tēmu loks gan teorētiski, gan praktiski bija saistīts ar altāra pušķošanu un baznīcas telpas iekārtojumu dažādiem pasākumiem: „Altāra kārtošana” (1998.g. septembris), „Mēs – dievnamā” (1998.g. novembris), „Uzskatīsim Jēzu” (1999.g. marts), „Dievnama rotāšana kazuālgadījumiem” (1999.g. septembris), „Ietērtā dievnamā” (1999.g. decembris), „Ik dienas – līdz pasaules galam” (1999.g. maijs). Pateicoties šim R. Feldmaņa ierosinājumam un draudžu locekļu lielajai atsaucībai, tiek plānots klajā laist grāmatu, kurā būtu apkopoti arī šo R. Feldmaņa vadīto lekciju kursa materiāli.

R. Feldmaņa autoritāte Baznīcā, un arī ārpus tās bija liela. Viņa viedokli ieklausījās un pēc padoma jautāja gan draudzes locekļi, gan garīdznieki, gan ar Baznīcu nesaistīti cilvēki. Tāpēc 1993. gadā, kad Latvijas Baznīcā radās jautājums par jauna arhibīskapa ievēlēšanu, arī R. Feldmanis bija viens no tiem, kuru izvirzīja šim amatam.¹²⁹ Tomēr viņš atteicās no šī piedāvājuma, turpinādams kalpot draudzēs par mācītāju un Teoloģijas Fakultātē par pasniedzēju.

3.14. Akadēmiskais darbs

Paralēli kalpošanai LELB draudzēs R. Feldmanis bija iesaistīts arī akadēmiskajā darbā. 1940. gada 17.maijā Latvijas Universitātē Roberts Feldmanis aizstāvēja un ieguva teoloģijas licenciāta grādu. Kad bīskaps K. Irbe 1944. gadā bija plānojis nodibināt Luterāņu Teoloģijas institūtu, viņš R. Feldmani bija iecerējis iekļaut kā Baznīcas vēstures pasniedzēju. Šie bīskapa plāni neīstenojās, bet R. Feldmanis no 1944./46. – 1950.g. bija LELB Konsistorijas mācītāja amata kandidātu eksaminācijas komisijas loceklis. Pēc arhibīskapa G. Tursa izveidotajiem teoloģijas kursiem 50. – 60. gadu sākumā prof. A. Freijs 1969. gadā organizēja jaunus Akadēmiskos teoloģijas kursus. Šie kursi 1976. gadā kļuva par Teoloģijas semināru, kurā R. Feldmanis bija Baznīcas vēstures pasniedzējs. 1990. gada 1. jūnijā Teoloģijas fakultāte tika atjaunota pie

¹²⁸Vidēji lekcijas šīs lekcijas apmeklēja ap 60 draudžu locekļi. LELB sieviešu līgas Konferenču materiāli.

¹²⁹LELB KA (*LELB Sinodes sēžu Protokoli*). Rīgā: 1993. g. 26. janvāris., – p. 4.

Latvijas Universitātes kā konfesjonāla – evaņģēliski luteriska fakultāte.¹³⁰ Starp tiem, kuri bija šī procesa ierosinātāji (R. Akmentiņš, P. Žibeiks, Ā. Vecmanis u.c.), bija arī R. Feldmanis. Atjaunotajā Teoloģijas fakultātē viņš bija Baznīcas vēstures katedras vadītājs. Lekcijas Latvijas Baznīcas vēsturē viņš lasīja līdz pat 1997. gadam.

1991. gadā LR Ministru Padomes lēmums paredzēja, ka visi pirmskara laikā Latvijas Republikā iegūtie zinātniskie maģistra un licenciāta grādi tiek pielīdzināti doktora grādam. Strādādams akadēmiskajā darbā, R. Feldmanis pastāvīgi veica dažādus pētījumus un veidoja rakstus, kas bija saistīti ar dažādiem tematiem Baznīcas jautājumos.¹³¹ Viens no viņa lielākiem ieguldījumiem akadēmiskajā darbā ir piecos manuskriptos apkopots lekciju kurss Latvijas Baznīcas vēsturē, kas no sākuma tika ierakstīts audio ieraksta veidā, bet pēc tam – nodrukāts.¹³²

3.15. Svētīgs gals

Savas ilgās un piepildītās dzīves laikā, draudzēs un arī Latvijas ev. lut. Baznīcā, R. Feldmanis bija ieguvis lielu un pamatotu autoritāti. Par to liecina tas, ka 1962. gada 15. novembrī LELB virsvaldes (prot. Nr. II punkts 10) paplašinātajā plenārsēdē nolēma māc. R. Feldmani paaugstināt virsmācītāja pakāpē ar tiesībām valkāt zelta krustu. Šis paaugstinājums viņam tika piešķirtais par ilggadīgo garīdznieka darbu un par nopelniem ekumēniskajos jautājumos.¹³³

¹³⁰Rubenis J. *Latvijas Universitātes Teoloģijas fakultāte atsāk darbu // Baznīcas kalendārs.* – 1991. – p. 122.

¹³¹*Evaņģēliski luteriskā Baznīca un dievkalpojums* (1976.g.), *Kēniņš Kaups* (s. i.); *Credo* (1975.g.); *Bīskaps Kārlis Irbe – Latvijas evaņģēliski luteriskās Baznīcas pirmais bīskaps (1861. – 1934.)* (s. a.); *Bīskaps Meinards: mūks – misionārs – bīskaps* (1996.g.); *Apvienšanās iespējas mūsdienu protestantismā* (1935.g.), *LU Teoloģijas fakultāte* (1935.g.); licenciāta darbs *Dienvidindijas baznīcu apvienības idejas attīstība un novērtējums* (1940.g.), LU Teoloģijas fakultāte (1940.g.); *Luteriskais askētisms* Teoloģijas seminārs (1986.g.) raksti žurnālā *Ārmisija*; referāti manuskriptos *Teoloģijas fakultāte 75 gadi* (1995.g.); *Draudzes darbinieku amati Jaunajā Derībā* (1993.g.); sprediķu cikls manuskriptā *Jo visiem jāparādās Kristus soģa krēsla priekšā* (1985.g.); raksti Baznīcas kalendārā *Mirušo piemiņas dienā* (1973. g.); *Annu Irbi pieminot* (1974.g.); *Mārtiņa Lutera Mazā Katķisma 450 gadi* (1980. g.); *Dieva žēlastības brīnums* (1982. g.); *Mārtiņš Luters* (1983. g.); *Kas mani mīl..., tam es parādīšos* (1986.g.); LELBA mēnešrakstā kristīgai dzīvei „Ceļa biedrs”: *Dvēseles valodas grāmata* (1987.g. Nr. 10).

¹³²R. Feldmanis uzrakstīto pats vēlreiz pārlasīja un izlaboja. (Autora piezīme)

¹³³LELB KA RF. Op. cit. Nr. 69. un Skatīt pielikumu Nr. 12.

1998. gada novembra mēnesī R. Feldmanis atteicās no viņam piešķirtā IV šķiras Triju Zvaigžņu ordeņa. Savā paskaidrojumā Triju Zvaigžņu ordeņa domes sekretārei A. Blūmai viņš norādīja:

„... esmu pateicīgs par man parādīto uzmanību. Ar šo paziņojumu, ka man piešķirto IV šķiras Triju Zvaigžņu ordeni nepieņemu, jo savu godu no cilvēkiem neņemu.”¹³⁴

Tomēr R. Feldmaņa dzīves un darba augstais novērtējums, kuru šoreiz viņš pieņēma pazemībā kā lielu pagodinājumu, nāca 2001. gada oktobrī no Kembridžas Starptautiskā Biogrāfijas centra. Roberta Feldmaņa biogrāfija tika iekļauta Kembridžas Starptautiskā Biogrāfijas centra 2001. gada izdevumos „2000 ievērojamākie zinātnieki 21. gadsimtā” („2000 Outstanding Scholars of the 21st Century”) un „2000 ievērojamākie intelektuāļi 21. gadsimtā” („2000 Outstanding Intellectuals of the 21st Century”).¹³⁵

Vecuma vārgumā un nespēkā vairs nespējot kalpot vienlaicīgi vairākās draudzēs, R. Feldmanis sava mūža pēdējos gados atteicās no aktīvās kalpošanas Olaines un Katlakalna draudzēs (1997.g.), Mežaparka draudzē (1998.g.). Bet līdz pat laikam, kad viņš kļuva akls un, pat vēl akls būdams, 2000. gadā viņš joprojām, jaunākam mācītājam asistējot, noturēja rīta dievkalpojumus savā¹³⁶ Kristus draudzē. Tā viņš palika uzticīgs savam mācītāja aicinājumam līdz pat nāvei. 2002. gada 28. maijā Roberts Feldmanis tika aizsaukts mūžībā.

Pēc viņa paša sastādītās bērnu dievkalpojuma kārtības 2002. gada 4. jūnijā virsmācītājs Roberts Feldmanis tika apglabāts viņa paša izveidotajā Katlakalna baznīcas dārzā.

¹³⁴Skatīt pielikumu Nr. 13. un 14.

¹³⁵Skatīt pielikums Nr. 15 un 16.

¹³⁶Beidzot kalpošanu Mežaparka draudzē R. Feldmanis kā draudzes loceklis pāriet uz Kristus draudzi.

Nobeigums

Notikumi, kas ir saistīti ar ārmisijas darbu Latvijas teritorijā, sniedzas tālā pagātnē. Tāpēc Latvijas evaņģēliski Luteriskā Baznīca var cienīgi stāties līdzās senākajām misionējošām evaņģēliskajām Baznīcām pasaulē. Tomēr šim ārmisijas darbam ir pietrūcis nepārtraukta plūduma, iekšējas vienotības un centrēšanās ap kādu vienu noteiktu pasākumu. Līdzdalība ārmisijas darbam ir notikusi tikai ar citu ārmisijas organizāciju starpniecību, kas Latvijas misionārus sūtījušas darbā savās misijas vietās. Tomēr neskatoties uz to, Latvijas Baznīcas patstāvības laikā 20. gadsimta sākumā, ārmisijas darba organizēšana un vadīšana ir notikusi visveiksmīgāk un arī attīstījies ir visplašāk. Pa lielai daļai tas ir varējis notikt pateicoties trīs cilvēku veiktajam ieguldījumam ārmisijas darbā Latvijas Baznīcā, no kuriem vislielāko un vērtīgāko ir devis virsmācītājs Roberts Feldmanis. Viņš ir būtiski veicinājis ārmisijas darbu Latvijas evaņģēliski luteriskajā Baznīcā.

Ar vienošanos, kas tika noslēgta 1924. gada 31. janvārī starp Latvijas evaņģēliski luterisko Baznīcu un Zviedrijas Baznīcas Misijas Pārvaldi, LELB ieguva tiešu līdzdaļu misijas darbā Zviedrijas Baznīcas misijas laukā Indijā, sūtot turp savus misionāru A. Irbi un nododot savus ziedojumus misijas darbam. Šis vienošanās ierosinātais un veicinātais bija Latvijas ev. lut. Baznīcas pirmais bīskaps Kārlis Irbe. Viņš pats atsāka un pārzināja LELB ārmisijas darbu. Bīskapa darbs nebija bez turpinājuma. Lai gan nesen tapušajā LELB nebija izstrādāta nedz sistēma nedz vienota koordinējoša darba, interese par ārmisiju draudzēs bija augusi. Jau bīskapa Irbes ārmisijas darba vadīšanas laikā, 1931. gada mācītāju konferencē par ārmisijas jautājumiem tika pieņemts svarīgs lēmums – ka LELB mērķis ārmisijā ir būt ar savu misijas lauku, ko tā pati arī uztur. Tas bija pirmais LELB pieņemtais lēmums, kurā tā ir skaidri formulējusi savu vēlēšanos kļūt par patstāvīgu misionējošu Baznīcu. Ar šo lēmumu tika noslēgts pirmais posms LELB ārmisijas darbības vēsturē, kurā reiz Latvijas Baznīcu ievada tās pirmais bīskaps K. Irbe un arī aizveda to līdz zināmam rezultātam.

Mācītājs Edgars Rumba, kas pēc bīskapa Irbes pārņēma ārmisijas darbu LELB spēra nākošo svarīgo soli, kas bija nepieciešams, lai Latvijas Baznīca kļūtu par patstāvīgu misionējošu Baznīcu. E. Rumbas lielais ieguldījums bija saistīts ar to, ka viņš pārveidoja LELB ārmisijas darba struktūru. Pēc viņa ierosinājuma 1935. gadā ārmisijas darba sekmēšanai arhibīskaps T. Grinbergs pie Baznīcas Virsvaldes iecēla Ārmisijas Padomi, kā pašas Baznīcas darba nozari. Tā paša gada 13. decembrī Ārmisijas Padome noturēja savu pirmo sēdi. Ārmisijas Padomes izveidošana pie LELB bija svarīgs un loģisks solis, kas turpmāk vairāk sekmēja ārmisijas darbu Latvijas Baznīcā. E. Rumba nostādīja šo darbu pilnīgi savādāk, nekā tas LELB bija pirms tam. Viņš sekoja Zviedrijas Baznīcas paraugam, kur ārmisija nedz formāli, nedz faktiski nav atdalāma no Baznīcas, bet ir kopumā tās visas darbs ar Baznīcas arhibīskapu kā priekšnieku. Rumba kļuva par pirmo Ārmisijas Padomes sekretāru, bet jau pēc viena gada darba 1936. gada 13. decembrī māc. E. Rumba LELB Ārmisijas Padomes sēdē atsakās no šī amata.

Bīskapa K. Irbes un mācītāja E. Rumbas, ieguldījums Latvijas ārmisijas darba veicināšanā bija ļoti liels. Pirmo divu ārmisijas darba vadītāju paveiktais bija nepieciešams, lai turpmāk Latvijas Baznīcas ārmisijas darbs spētu darbotos ar vēl lielākiem panākumiem un sasniegumiem.

Ar 1936. gada 7. decembri ārmisijas sekretāra pienākumu sāka pildīt beidzamais LELB ārmisijas sekretārs – virsmācītājs R. Feldmanis. Uzsākot ārmisijas darbu, viņam bija radīti visi nepieciešamie apstākļi, lai tas varētu noritēt sekmīgi.¹³⁷ Ārmisijas sekretāra darbības laikā R. Feldmanis LELB ārmisijas darba labā paveica to, kas šodien liek domāt, ka viņš ir būtiski veicinājis ārmisijas darbu Latvijas Baznīcā. Uzņemoties jaunus pienākumus ārmisijas sekretāra amatā R. Feldmanis izstrādāja ārmisijas darba turpmākās darbības projektu. Tā mērķis bija izveidot LELB par patstāvīgu misionējošu Baznīcu ar savu misijas lauku Indijā. R. Feldmanis apzinājās, lai šo mērķi sasniegtu, dzimtenes Baznīcā bija jādabojas divos virzienos: ārmisijas

---

¹³⁷Bija savstarpējās vienošanās līgums ar Zviedrijas Baznīcu; pie LELB bija izveidota Ārmisijas Padome, kas nosprauda mērķus un koordinēja darbu; ārmisijas sekretāra amats bija atalgots.

informācijas izplatīšanā un līdzekļu piesaistē. Viņa rūpīgi izstrādātās un ļoti aktīvās darbības laikā, Latvijas Baznīcā savāktie līdzekļi ārmisijas darbam Indijā, ar katru gadu pieauga. Tāpēc ņemot vērā to, ka Latvijas Baznīcas ārmisijas darbs parādīja pozitīvu attīstību, 1939. gadā, R. Feldmaņa uzturēšanās laikā Indijā, tika izstrādāts jauns vienošanās līgums starp Latvijas un Zviedrijas Baznīcām. Jaunā vienošanās paredzēja, ka Latvijas Baznīca varētu pakāpeniski pārņemt misijas darbu kādā Indijas apvidū, kas pieder Zviedrijas Baznīcas ārmisijai. Ar dienu, kad šis līgums tiktu īstenots, LELB kļūtu par patstāvīgi misionējošu Baznīcu. R. Feldmanis bija ieguldījis lielu darbu, lai tas varētu notikt un bija pievedis LELB pavisam tuvu pie šī mērķa. Bet pēc 1940. gada Padomju varas okupācija tam neļāva īstenoties.

Pateicoties R. Feldmanim, ārmisijas darbs Latvijas Baznīcā turpinājās arī okupācijas laikā, līdz 1945. gadā pastāvīgu ierobežojumu rezultātā tas apstājās un nav atjaunojies LELB joprojām.

Darbs Latvijas Baznīcas ārmisijā R. Feldmaņa dzīvē ilga vairāk kā desmit viņa mūža gadus. Par to cik šis laiks viņam bija nozīmīgs, šodien liecina gan viņa atmiņas Autobiogrāfijā, gan arī viņa bibliotēkā atstātie ārmisijas materiāli.

Kopsavilkums

Summary

Šis darbs – „Virsmācītājs Roberts Feldmanis un LELB ārmissijas darbs” aplūko LELB ārmissijas darba vēsturi 20. gs. un konkrēti, ko ārmissijas darbā ir paveicis LELB virsmācītājs Roberts Feldmanis. Uzmanība tiek vērsta uz R. Feldmaņa darbu Ārmissijas Padomes sekretāra amatā.

Darbs sastāv no četrām nodaļām. Pirmajā nodaļā ir veltīta īsam LELB ārmissijas darba vēsturiskam apskatam. Otrajā nodaļā tiek aplūkots virsmācītāja Roberta Feldmaņa darbs LELB Ārmissijas Padomes sekretāra amatā. Trešajā nodaļā ir iekļauta Roberta Feldmaņa biogrāfija. Ceturtajā nodaļā ir uzskaitīti ārmissijas materiāli, kas ir saglabāti Roberta Feldmaņa bibliotēkā.

This work – „The Head pastor Robert Feldmanis and the Outer mission of the Evangelical Lutheran Church of Latvia”, reviews the history of outer mission in the Evangelical Lutheran Church of Latvia, and particularly the work of the outer mission done by head pastor Robert Feldmanis. The attention is focused on the work of R. Feldmanis as a secretary of the Board of the outer mission.

The work consists of four chapters. First chapter is written as a short historical review of the outer mission of the Evangelical Lutheran church of Latvia. Second chapter gives the review of the work of R. Feldmanis as a secretary of the Board of the outer mission. The biography of Roberts Feldmanis is included in the third chapter. In the fourth chapter there are listed the materials about the outer mission maintained in the library of Roberts Feldmanis.

Izmantotās literatūras saraksts

Avoti

1. *Baznīcas ziņas*. – 1943. Nr. 2.
2. „Dieva audums”: *Intervija ar mācītāju, profesoru R. Feldmani // Latvijas*
3. *Luterānis*. – 2000. – 15. jūl.
4. Feldmanis R. *Autobiogrāfija*. [s. a.] Rīga.
5. Feldmanis R. *Mūsu baznīcas ārmisijas darba patreizējie uzdevumi un iespējas // Baznīcas ziņas*. – 1943. – Nr. 2
6. Feldmanis R. *Ko stāsta krājkārbiņas? // Ārmisija*. – 1937. – Nr. 8.
7. Feldmanis R. *Pastmarku talka // Ārmisija*. - 1940. – Nr. 7.
8. Feldmanis R. *Evaņģēliski luteriskā Baznīca un dievkalpojums // Manuskripts*. Rīga: GA, 1976
9. Feldmanis R. *Kārlis Irbe, Latvijas evaņģēliski luteriskās Baznīcas pirmais bīskaps 1861 – 1934. // Manuskripts*. Rīga.
10. Feldmanis R. *Atskaite ĀP sēdē*. 1939. Protokols Nr. 12.
11. LELB ĀP sēdes protokols Nr. 1.
12. LELB ĀP sēdes protokols Nr. 4.
13. LELB ĀP Sēdes protokols Nr. 5.
14. LELB ĀP sēdes protokols Nr. 6.
15. LELB ĀP sēdes protokols Nr. 8.
16. LELB ĀP sēdes protokols Nr. 13.
17. LELB ĀP sēdes protokols Nr. 12.

Pielikumā iekļautie avoti

18. RFBĀM (Roberta Feldmaņa bibliotēkas ārmisijas materiāli)
19. Mape Nr. 17. Pielikums Nr. 0. – 3; 8.
20. Mape Nr. 19. Pielikums Nr. 5; 19; 20; 21.
21. Mape Nr. 31. Pielikums Nr. 6.
22. Mape Nr. 25. Pielikums Nr. 4; 7.

23. Mape Nr.	31.	Pielikums Nr. 9.
24. Mape Nr.	31.	Pielikums Nr. 10; 11; 18; 12.
25. Mape Nr.	20.	Pielikums Nr. 13. – 14.
26. Mape Nr.	15.	Pielikums Nr. 15. – 16.
27. Mape Nr.	21.	Pielikums Nr. 17.

Arhīva materiāli.

28. LELB Konsistorijas arhīvs 1. fonds (*LELB Sinodes sēžu Protokoli*). Rīgā: 1923.g. 11. – 13. decembris.
29. LELB Konsistorijas arhīvs. 1.f., *Roberta Feldmaņa lieta.*, Nr. 96.
30. LELB KA. (*LELB Sinodes sēžu Protokoli*). Rīgā: 1993.g. 26. janvāris.
31. LVA, 1986. f., 1. apr., 5291. 1.
32. Olaines draudzes arhīva materiāls. *R. Feldmaņa atmiņas par Olaines baznīcu*. 2001. – 17. dec. (Pierakstījis un sakārtojis O. Skrodelis)
33. Rumba E. *Kristīgās ārmisijas reliģiskais pamats // Ceļš.* – 1935. –Nr. 1.
Juškevics J. *Hercoga Jēkaba laikmets Kurzemē*. Rīga: Valsts papīru spiestuve, 1931.
34. Gareis R. *Geschichte der evangelischen Hedenmission*. Konstanc – Emmishofen: Karl Kirsch, 1938.
35. Shivute T. *The Theology of Mission and Evangelism in the International Missionary Council from Edinburgh to New Delhi*. Helsinki: Finnish Missionary and Ecumenics, 1980.
36. Gills N. „Evaņģēliski luteriskā Baznīca Latvijā (1918 – 1940)“: Rakstu krājums *Reliģija. Vēsture. Dzīve*. Atbild. red. Gills N. Rīga: Latvijas Zinātņu akadēmija Filozofijas un socioloģijas institūts, izdevniecība „Rota“ 1993.
37. Mesters Ē. *Bīskaps Kārlis Irbe*. Rīga: Svētdienas rīts, 1994.

38. Ķiploks E. *Taisnības dēļ vajātie*. Latviešu Ev. Luteriskā Baznīca Amerikā, 1933.

39. Cinovskis T. R., Janele I., Skujeniece I., Zvirgzts A. *Koki un krūmi Latvijas parkos*. Atb. red. Pūka. Rīga: „Zinātne”, 1974.

40. Augstkalns V. *Kas ir kristīgā ārmisija?* Rīga: „Latvijas ev. – lut. Baznīcas Virsvalde”, 1939.

Rakstu krājumi.

41. Klīve V.V., Klīve V.S. *Latvieši Indijā // Stāsts par Latvijas ev. lut. Baznīcas misijas darbu*. //Rakstu krājums. Roberta Feldmaņa bibliotēkas ārmisijas materiāli.[s. i.]

42. Klīve V. V., Klīve V. S. „Īss atskats uz A. Irbes dzīves gājumu”: *Latvieši Indijā // Stāsts par Latvijas ev. lut. Baznīcas misijas darbu*. // Rakstu krājums. RFBĀM. – mape Nr. 5.

Periodika.

43. *Ārmisija // Jaunatnes ceļa pielikums*. – 1937. – Nr. 1.

44. *Ārmisija // Jaunatnes ceļa pielikums* – 1937. – Nr. 2.

45. *Ārmisija // Jaunatnes ceļa pielikums*. – 1928. – Nr. 2.

46. *Ārmisija // Jaunatnes ceļa pielikums*. – 1934. – Nr. 5.

47. *Baznīcas kalendārs*. – 1933. Ev. – lut. Baznīcas Virsvaldes izdevums.

48. *Baznīcas kalendārs*. – 1991. Latvijas Ev. Lut. Baznīcas Konsistorija.

49. Freibergs R. *Misija // Svētdienas Rīts*. – 1931. – Nr. 47.

50. LELB sieviešu līgas Konferenču materiāli.

51. Mačulāns A. *Misija // Svētdienas Rīts*, 1931.g. Nr. 47.

Svētdienas Rīts. 1931. – Nr. 21

52. Irbe A. *Mīļie misijas draugi // Svētdienas Rīts*. – 1931. – Nr. 2.

53. [b. a.] *Īsas ziņas no misijas lauka // Baznīcas ziņas*. – 1943. – Nr. 2.

54. [b. a.] Ārmisija // Jaunatnes ceļa pielikums. – 1928. – Nr.2.
55. Rumba E. „*Nelaiķis bīskapa tēvs un mūsu Baznīcas ārmisijas darbs*”:
56. Rubenis J. *Latvijas Universitātes Teoloģijas fakultāte atsāk darbu // Baznīcas kalendārs.* – 1991.
57. *Svētuma sargi* // Kundziņš K. red., Sējējs. Mineapolis. 1959.g.
58. Vanags J. „*Feldmaņa faktors*” // *Svētdienas rīts.* – 2000.g. – Nr. 29.
59. Stalte G. *Roberts Feldmanis un ārmisija* // *Svētdienas Rīts.* – 2000.g. Nr. 9.